Disney

ENCICLOPEDIA

Ediție de LUX

1

Descoperă lumea distrându-te!

Istoria omului

DeAGOSTINI

Descoperă lumea distrându-te!

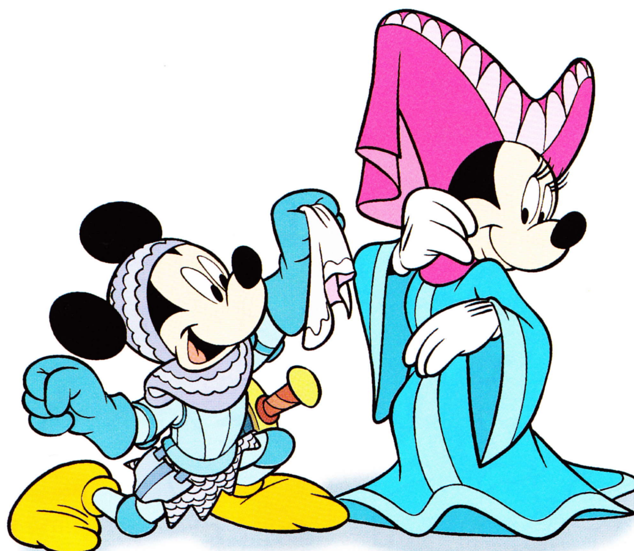
Istoria omului

Cuprins

INTRODUCERE ÎN „Istoria omului"

Povestea omenirii se întinde pe 500.000 de ani, de la Epoca Pietrei până la Epoca Spațiului. Ne spune cum a apărut civilizația, cum s-au construit imperiile și ne explică cum a ajuns lumea la ceea ce este astăzi.

Primii oameni au trebuit să facă marile descoperiri și invenții: să ridice case, să cultive pământul, să comunice și să se conducă pe ei înșiși. Lumea în care trăim este rezultatul operei tuturor generațiilor care au trecut, ea fiind și azi în continuă schimbare. Fiecare an care trece se transformă într-un alt capitol al uimitoarei noastre istorii.

Povestea omului

Povestea omului începe acum vreo 65 de milioane de ani, când au apărut pe Pământ animalele numite primate. Timp de mii de ani, corpurile lor s-au modificat, au ajuns să semene cu maimuțele mari de astăzi, devenind aproape umane. Creierul lor a crescut, au învățat cum să folosească limbajul, cum să aprindă focul și să-și facă unelte. Omul modern – asemănător cu noi – se trage din aceste ființe și a apărut acum circa 100.000 de ani.

Omul modern
de la 100.000 î.Hr.

Civilizația egipteană
Cca. 3100 î.Hr.-30 î.H

Epoca Pietrei
15.000 î.Hr.

Primii agricultori
de la 9000 î.Hr.

Colonizarea
insulelor Pacificului
cca. 2000 î.Hr.

2500 î.Hr.

Dinastia Shang
1650 î.Hr.-1027 î.Hr.

Imperiul Arab
700-1400 d.Hr.

Imperiul Khmer
802-1402 d.Hr.

Ramificațiile Drumului
Mătăsii Asia și Europa
cca. 1200 d.Hr.

Castel medieval
1200 d.Hr.

Civilizația Inca
Din 1440 d.Hr.

Imperiul Benin
1400-1900 d.Hr.

Renașterea
1400–1550 d.Hr.

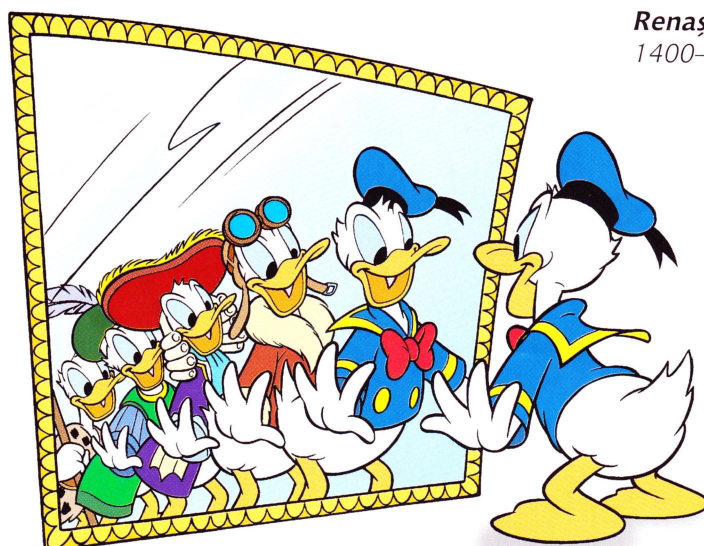
Formarea Statelor Unite ale
Americii 1620-1865 d.Hr.

Revoluția Franceză
1789 d.Hr.

Povestea omenirii, din Epoca Pietrei până în Epoca Spațiului

REPERE DIN POVESTEA OMULUI

Din jurul anului 15.000 î.Hr. și până în zilele noastre – adică din Epoca Pietrei și până în Epoca Spațiului –, multe civilizații noi au înflorit în diferite părți ale lumii. De-a lungul întregii istorii, viața de zi cu zi a oamenilor s-a schimbat continuu.

Povestea Omului

Civilizațiile din Valea Indusului
din 2500 î.Hr.

Civilizațiile Greacă și Romană
din 1400 î.Hr.

Civilizația Olmecă
cca. 1200-400 î.Hr.

Marele Zid
Chinezesc
început în 214 î.Hr.

Nașterea lui Hristos anul 1

Îmbrăcămintea copiilor s-a schimbat de-a lungul istoriei

Vulcanul Vezuviu
erupe în 79 d.Hr.

Dinastia Heian
cca. 800 d.Hr.

Vikingii acostează în
America 1001 d.Hr.

Anul 1000

Civilizația aztecă
1200-1520 d.Hr.

Revoluția Industrială
din 1750 d.Hr.

Primul Război Mondial
1914-1918 d.Hr.

Epoca Spațiului
1950 d.Hr.

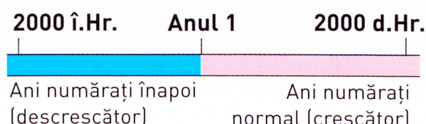
Revoluția
Rusă
1917 d.Hr.

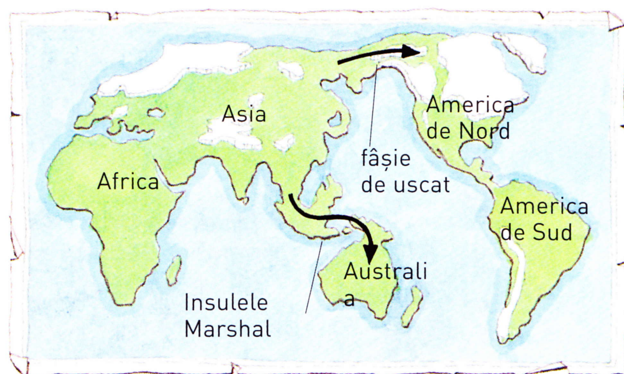
Marele Marș
1934-1935 d.Hr.

Al Doilea Război Mondial
1939-1945 d.Hr.

Măsurarea Timpului

De-a lungul istoriei, oamenii au măsurat diferit timpul pe glob. Unii au folosit calendare care se orientau după Soare şi după Lună. Alţii au stabilit calendarele după domniile conducătorilor lor. Astăzi, istoricii utilizează adesea un calendar creştin, care împarte trecutul în două: prima parte, cea dinaintea naşterii lui Hristos (marcată î.Hr.), şi cea de după naşterea lui (marcată d.Hr.).

Migrația în timpul ultimei ere glaciare, 20.000 î.Hr.

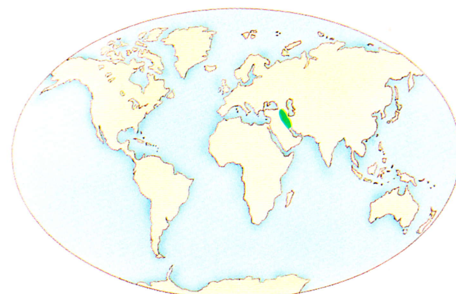
Migrația pe Glob

Mulți cercetători cred că omul modern a apărut prima dată în Africa. Până în anul 20.000 î.Hr., oamenii migraseră sau călătoriseră și se stabiliseră pe tot cuprinsul globului. Cele mai mari distanțe le-au parcurs în timpul Perioadei Glaciare, când majoritatea mărilor erau acoperite de imense calote glaciare, care lăsau descoperite fâșii de uscat peste care oamenii puteau trece.

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
SPAȚIUL COSMIC: **Epoca Spațiului**
CĂLĂTORI ŞI EXPLORATORI: **Migrația**

Primii agricultori

Primii agricultori au trăit în Orientul Mijlociu. În jurul anului 9000 î.Hr., oamenii au descoperit că boabele de grâu și de orz, căzute în pământ umed, cresc și fac semințe. Așa că au curățat terenul și au plantat și mai multe semințe. Prin jurul anului 6000 î.Hr., locuitorii din Asia de sud-est descoperiseră cum să cultive orez. Pe la anul 5000 î.Hr., în America Centrală și de Sud, oamenii cultivau cartofi și porumb. Iar în jurul anului 3000 î.Hr., în Africa, creșteau deja mei și yami (cartofi dulci).

Orientul Mijlociu, 9000 î.Hr.

PRIMELE AȘEZĂRI

Primele sate s-au dezvoltat în jurul anului 9000 î.Hr., în Orientul Mijlociu. Oamenii părăseau satele ca să vâneze, mai degrabă decât să-și petreacă timpul cutreierând după mâncare.

Așezări ale Orientului Mijlociu timpuriu, 9000 î.Hr.

PRIMELE CULTURI

Au trecut mulți ani de încercări până când agricultorii au învățat să obțină culturi bune. Primii agricultori recoltau grâu și orz sălbatic. Mai târziu, acest grâu s-a încrucișat natural cu un soi de iarbă și a rezultat un grâu nou, cu semințe mai mari și mai pline.

Oamenii *foloseau niște unelte numite seceri ca să taie grâul copt și orzul*

Câinele a fost primul *animal domesticit, în jurul anului 20.000 î.Hr.*

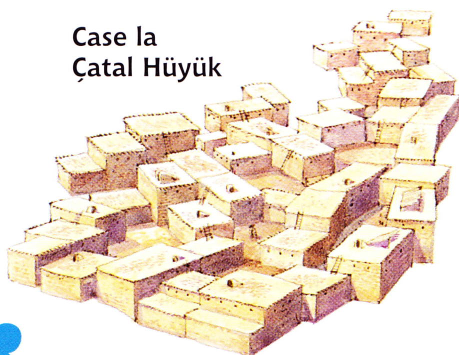
Grâu

Orz

Cartofi

Orez

Agricultorii de azi cultivă aceleași plante ca și primii agricultori.

Case la Çatal Hüyük

PRIMELE ORAȘE

Ierihon din Iordania (construit în jurul anului 8000 î.Hr.) și Çatal Hüyük din Turcia (construit în jurul anului 6000 î.Hr.) au fost primele orașe ale lumii. Orășenii locuiau în case construite din cărămizi și pământ, uscate la soare, care erau înconjurate de puternice ziduri de protecție.

COMERŢUL ŞI LIBERUL SCHIMB / TROCUL

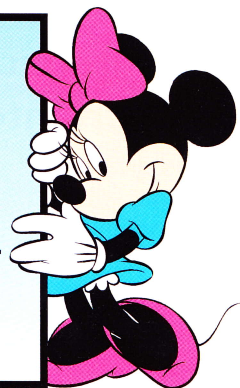
Oraşele şi localităţile erau importante centre de comerţ. Agricultorii aduceau roadele pământului, iar vânătorii aduceau piei şi blănuri în pieţele oraşelor. Olarii, ţesătorii şi fierarii s-au mutat în oraşe ca să-şi poată vinde produsele acolo. La începuturi nu se foloseau bani. Ei făceau troc, adică schimbau între ei bunurile de care aveau nevoie şi care erau de valoare apropiată.

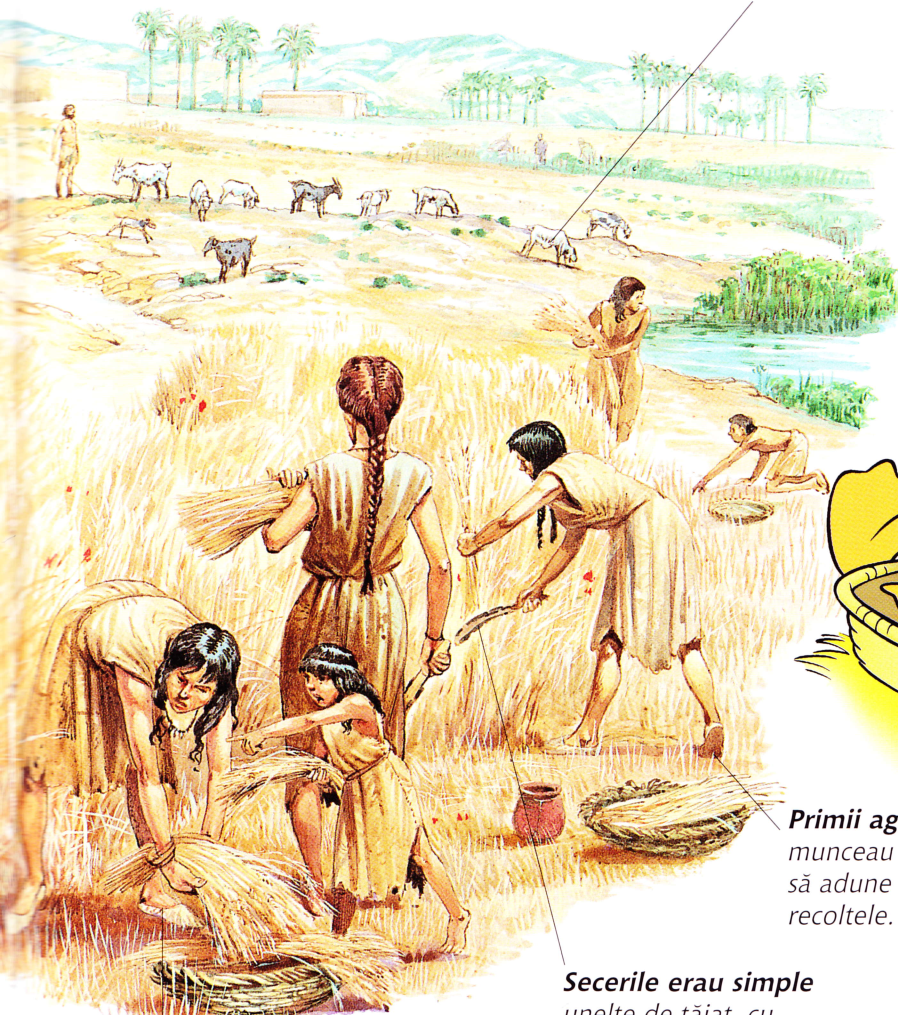

Vas din piatră cioplită, din Orientul Mijlociu (3000-2340 î.Hr.)

DATE ULUITOARE

★ **În Çatal Hüyük, majoritatea caselor aveau „ușa din față" prin acoperiș, pentru protecție. Oamenii urcau pe scări ca să poată intra în casă.**

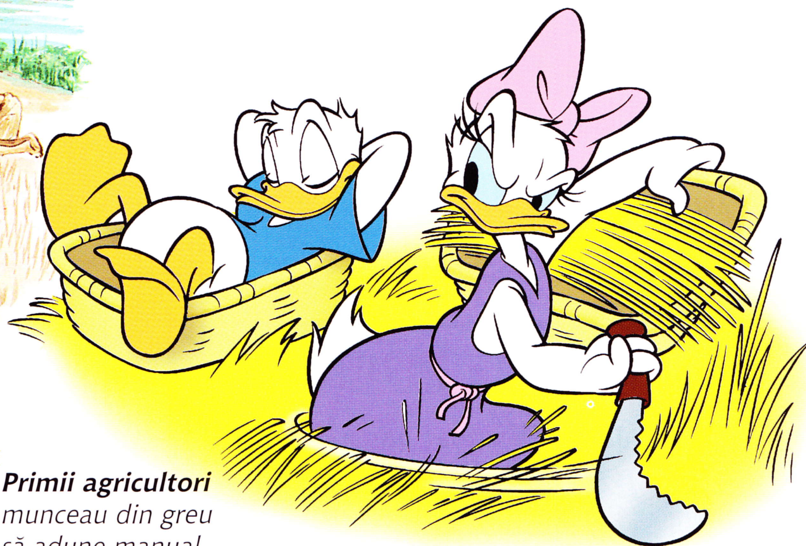

Oile și caprele au fost *prima dată domesticite și crescute de fermieri pe la 9000-7000 î.Hr.*

Primii agricultori *munceau din greu să adune manual recoltele.*

Secerile erau simple *unelte de tăiat, cu mânere de lemn, cu lame ascuțite, din piatră, ca rândurile de dinți.*

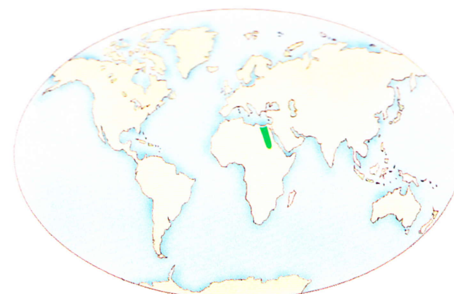
Paiele erau folosite ca *așternut, pentru acoperișuri și pentru podele.*

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
MARILE INVENȚII: Primele unelte
PLANTELE: Tehnici agricole

Egiptul antic şi vecinii săi

Națiunea egipteană s-a creat în jurul anului 3100 î.Hr., atunci când două regate mici s-au unit și au început să fie conduse de un singur rege. Oamenii și-au numit regele faraon și credeau că este zeu. Faraonii au guvernat Egiptul 3000 de ani de atunci înainte. Egiptul a ajuns bogat și puternic, iar faraonii cereau tribut sau daruri importante de la ținuturile învecinate, mai slabe.

Egiptul antic, 3100-30 î.Hr.

Procesiune Funerară

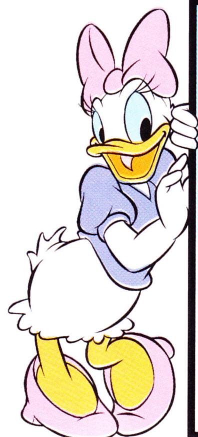
Egiptenii credeau că spiritul omului poate supraviețui după moarte doar dacă trupul său era conservat. Astfel, pregăteau mumiile uscând trupurile în sare și înfășurându-le în bandaje. Mumiile faraonilor și ale altor persoane importante aveau parte de o procesiune, în care erau purtate către morminte în corăbiile funerare.

Piramidele erau *mormintele construite pentru primii regi ai Egiptului*

Mumia faraonului se afla într-un *sarcofag împodobit cu aur*

Corăbiile funerare navigau *pe Nil, apoi erau cărate către piramidă*

Funeraliile unui faraon

Date Uluitoare

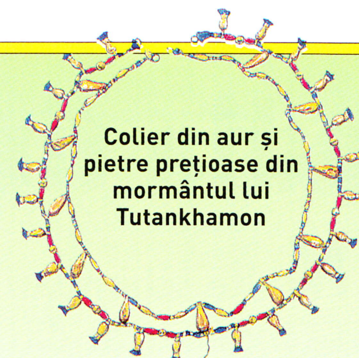
★ Nu doar oamenii erau mumificați. Pisici, câini și șoimi erau, de asemenea, transformați în mumii. Unele erau animale de companie, mumificate pentru a-și însoți stăpânul în viața de dincolo.

Locuitori ai Nubiei, din Africa, regat vecin Egiptului, aducând daruri faraonului

VECINII EGIPTULUI

Multe civilizații bogate și puternice s-au învecinat cu Egiptul. Sumerienii, babilonienii și asirienii au trăit pe teritoriul actualului Irak. Fenicienii, canaaniții și evreii au trăit pe malurile estice ale Mării Mediterane. Adesea făceau comerț în bună pace, dar uneori se luptau între ei pentru teritorii.

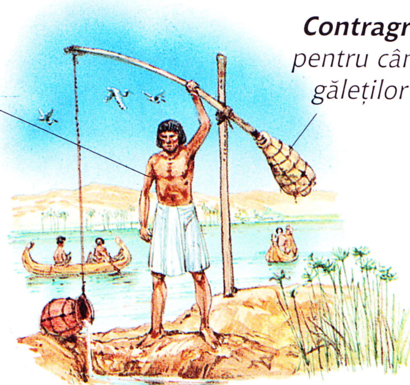

Colier din aur și pietre prețioase din mormântul lui Tutankhamon

MORMÂNTUL LUI TUTANKHAMON

Tutankhamon a fost un tânăr faraon, care murit în jurul anului 1350 î.Hr. A fost îngropat într-un mormânt plin de comori, din Valea Regilor. Mormântul său a rămas ascuns timp de 2000 de ani, fiind descoperit abia în anul 1922.

Utilizarea unui shaduf, pe Nil

Cufăr plin cu *bogății, pe care faraonul să le folosească în viața de dincolo*

Femei *bocitoare, plătite să plângă și să se tânguie*

Preoți care *psalmodiază rugăciuni*

DARUL NILULUI

Egiptenii își numeau țara „darul Nilului". Aproape în fiecare an, Nilul se revărsa peste maluri, aducând pe câmpurile uscate apă proaspătă și mâl fertil. Agricultorii aveau nevoie de acest „dar", ca să le crească recoltele.

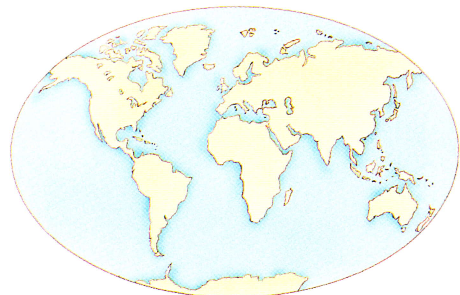

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
LOCURI CELEBRE: **Marea Piramidă**
PICTURI ȘI SCULPTURI: **Artă egipteană**

India timpurie

Multe schimbări au avut loc în trecutul foarte îndepărtat din istoria Indiei. Din anul 2500 î.Hr. până în 1500 î.Hr., oamenii din Valea Indusului, din nordul Indiei au trăit ca agricultori. Apoi au venit invadatorii, indo-arienii. În următoarea mie de ani, s-a dezvoltat civilizația hindu. Era o combinație de tradiții ale Indiei timpurii și credințe indo-ariene. India a fost împărțită în două regate separate, conduse de războinici. Primele legi și obiceiuri hinduse au fost scrise pentru prima dată în cântecele sfinte, numite Vede, pe la anul 600 î.Hr.

Regatul Ashoka la apogeu, 260 î.Hr.

Capitala lui Chandragupta, *Pataliputra, avea ziduri din lemn, rezistente*

Santinelele *vegheau din turnurile înalte*

Armata lui Chandragupta pleacă la război

Colții elefanților *erau îmbrăcați la vârfuri în metal*

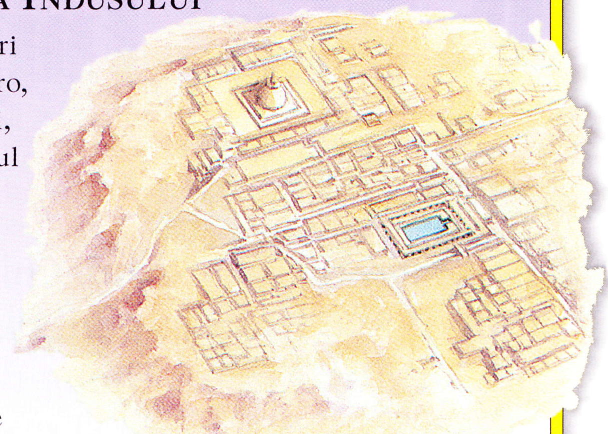
Înfricoșătorii *elefanți de luptă călcau dușmanii în picioare*

PRIMUL IMPERIU INDIAN

Chandragupta Maurya a fost un luptător hindus. Înainte de venirea lui la putere, India era constituită din mii de așezări mici, în care se vorbeau limbi diferite și care aveau obiceiuri specifice. În jurul anului 322 î.Hr., el a creat un nou imperiu, care a unificat și a controlat o bună parte din nordul și din centrul Indiei.

CIVILIZAŢIA DIN VALEA INDUSULUI

Pe la anul 2500 î.Hr., două mari oraşe, Harappa şi Mohenjo-Daro, s-au ridicat pe Valea Indusului, în Pakistanul de azi şi în nordul Indiei. Aceste oraşe aveau forturi, palate, băi în aer liber şi case confortabile, din cărămidă. Locuitorii Văii Indusului se ocupau cu agricultura, comerţul, arta şi meşteşugurile. Erau conduşi de regi-preoţi.

Fortul regal de la Mohenjo-Daro

Soldații indieni *luptau cu arcuri, săgeți și sulițe*

Regele Ashoka a ordonat *ca pe tot cuprinsul regatului său să se ridice coloane pe care să se scrie noile sale legi*

Leul lui Ashoka este simbolul Indiei moderne

DATE ULUITOARE

★ **În timp ce restul lumii se descurca fără canalizare interioară, casele din Valea Indusului aveau deja băi, apă curentă și canalizare.**

NOI LEGI RELIGIOASE

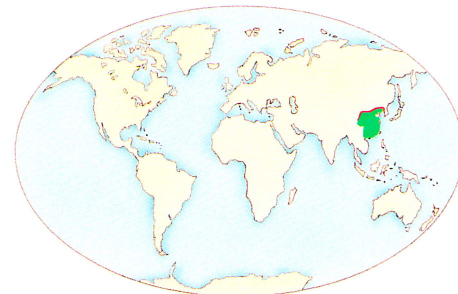
Regele Ashoka era nepotul lui Chandragupta. Și el a fost un războinic puternic. Totuși, după numeroase bătălii cu poporul Kalinga, în care 100.000 de oameni au fost uciși, el și-a dat seama de măsura violențelor. A devenit budist și a dat multe legi noi, care au la bază pașnicele învățături budiste. El a mai construit drumuri și spitale.

ÎN GOANĂ LA LUPTĂ

Cam din 320 î.Hr. până în 185 î.Hr., războinicii hinduși luptau în războaie ca să câștige averi și să cucerească noi teritorii. Mergeau la bătălie călare pe elefanți sau în care trase de cai. Elefanții bine dresați purtau armatele la luptă.

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
MAMIFERELE: **Elefanți**
PICTURI ŞI SCULPTURI: **Arta hindusă**

Primul Imperiu Chinez

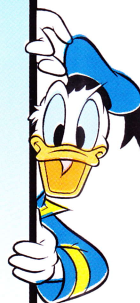

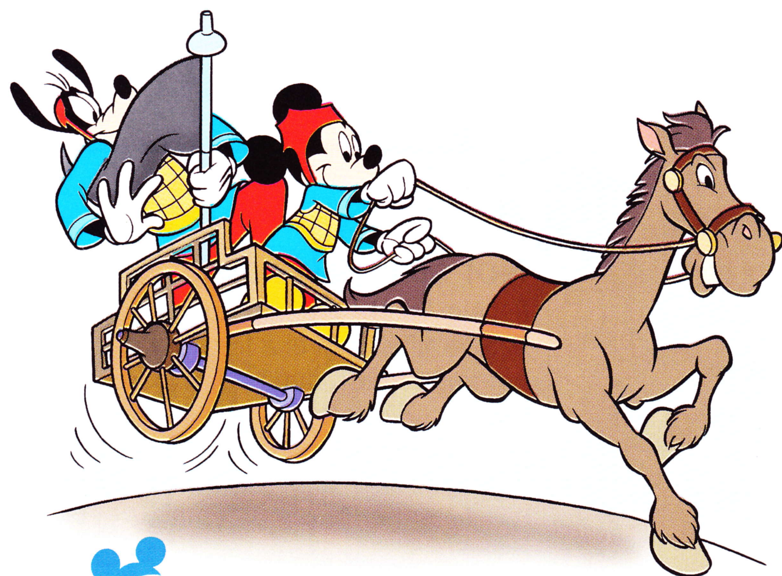
Imperiul Qin, 221 î.Hr.
Marele Zid Chinezesc

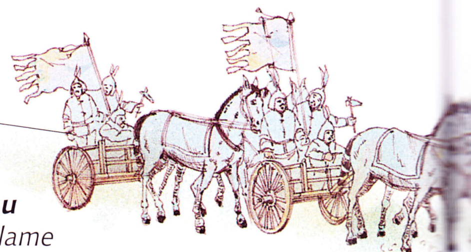
Timp de mii de ani, China a fost împărțită în două imperii distincte. Apoi, în 221 î.Hr., Prințul Zheng din regatul Qin, a cucerit celălalt regat și s-a declarat pe sine Shi Huangdi – Primul Împărat Suveran al Chinei. Ca să protejeze noul imperiu de nomazii belicoși, care locuiau la granița de vest a acestuia, a dat ordin să se construiască un zid de apărare uriaș – Marele Zid Chinezesc.

DATE ULUITOARE

★ Când a murit, Shi Huangdi a fost înmormântat cu 6000 de războinici din teracotă, care să-l străjuiască și să-i păzească mormântul.

Ofițerii mergeau *la luptă în care trase de cai*

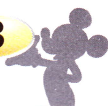
Soldații pedeștri luptau *cu sulițe și halebarde – lame de bronz ascuțite, atașate unor mânere lungi de lemn.*

STATELE COMBATANTE

Perioada cuprinsă între 481 î.Hr. și 221 î.Hr., în care China era divizată în regate rivale, este numită Perioada Statelor Combatante. Prințul Zheng a putut să înfrângă și celelalte state rivale pentru că armata sa era puternică și bine organizată.

Garda imperială a armatei Qin

Primul Imperiu Chinez

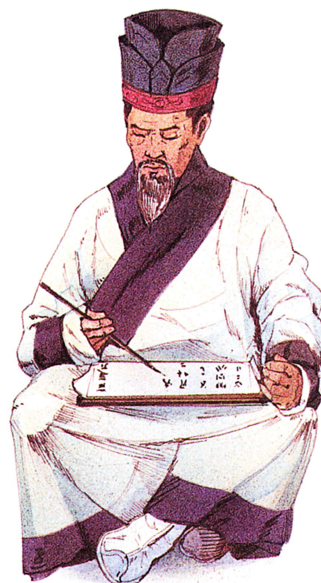
Găuriță în centru, pentru *ca astfel să poată fi ținută pe sfoară*

Monedă de bronz, perioada Qin, 220 î.Hr.

Înainte de Imperiu

Cea mai veche dinastie chineză, sau familie conducătoare, despre care avem cunoștințe, este Shang. A domnit din jurul anului 1650 î.Hr., până în 1027 î.Hr. Shang erau agricultori și fierari iscusiți. Prima scriere chineză s-a inventat în perioada Shang.

Învățat chinez, scriind cu o pensulă

Legi Noi

Când prințul Zheng a ajuns împărat, a făcut multe schimbări, ca să poată ține imperiul sub control. A dat legi noi și a numit alți oficiali. În plus, a bătut monede, a unificat sistemul de măsurare și cântărire pe tot teritoriul Chinei, a planificat noi drumuri și poduri.

Vas Shang din bronz, folosit pentru a aduce ofrande spiritelor strămoșilor

Arderea Cărților

Shi Huangdi a ordonat ca scrierile care nu erau în acord cu ideile sale să fie arse sau distruse. Astfel spera să-și unească imperiul. A mai încercat să distrugă scrierile lui Kong Zi (Confucius), unul dintre cei mai importanți gânditori ai Chinei.

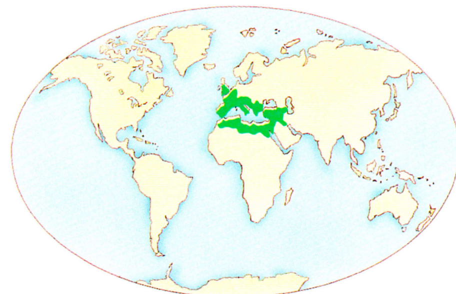
Soldații călare (care formau *cavaleria) purtau arcuri, săbii și suliți*

Arbaletierii foloseau arbaletele *pentru a trage cu săgeți scurte și grele, numite proiectile*

Soldații purtau tunici din *bumbac căptușit, piele și plăci de fier*

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
LOCURI CELEBRE: Marele Zid Chinezesc
MARI PERSONALITĂȚI: Kong Zi

Spaţiul mediteranean

Imperiul Roman la apogeu, 200 d.Hr.

Între 800 î.Hr. și 500 d.Hr., teritoriul din jurul Mării Mediterane a fost leagănul a două mari civilizații. Grecii antici erau marinari, agricultori și meșteșugari care trăiau în mici orașe-cetăți independente. Perioada lor de glorie a fost între 500 î.Hr. și 350 î.Hr. Romanii din Antichitate erau excelenți soldați, constructori și ingineri. Până la anul 200 d.Hr. au stăpânit un imperiu care se întindea din Germania de astăzi, până în nordul Africii și în Orientul Mijlociu.

ROMA

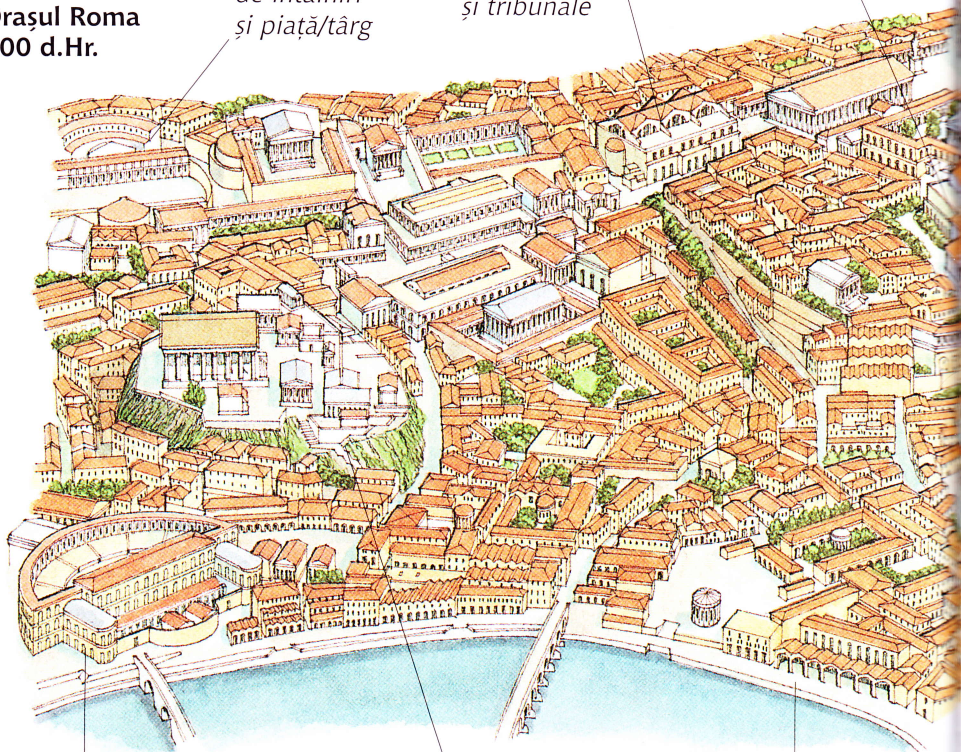
Roma era capitala agitată, zgomotoasă și aglomerată a Imperiului Roman. În jurul anului 300 d.Hr., ajunseseră să locuiască acolo un milion de oameni. Împărații și cetățenii bogați locuiau în vile splendide și în palate. Familiile obișnuite locuiau în clădiri simple, de apartamente.

ORAŞUL ÎNGROPAT

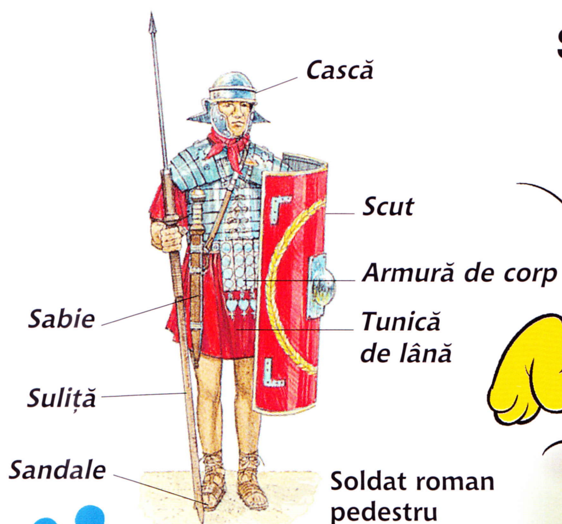
Pompeii a fost un oraş prosper, la sud de Roma. În anul 79 d.Hr., a fost îngropat sub lavă şi cenuşă, după erupţia Vezuviului, vulcanul din apropiere. Cu toate acestea, straturile de cenuşă au conservat clădirile şi tot ce era în ele, acestea fiind ulterior descoperite.

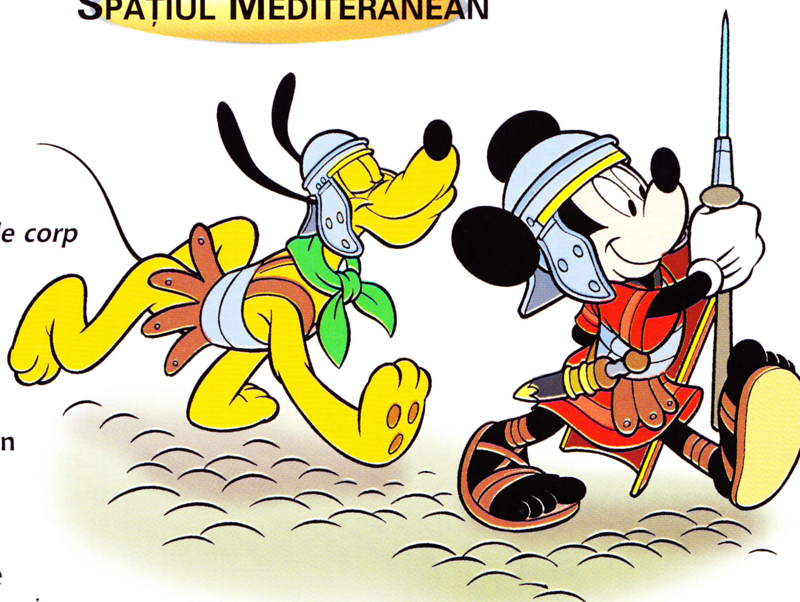
Mulaje din ghips ale victimelor

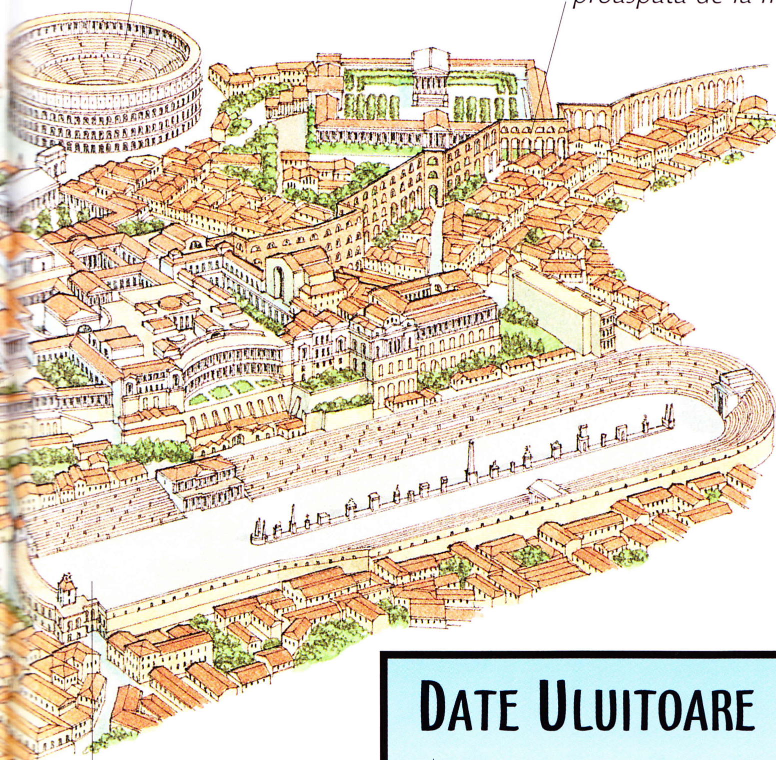

Soldat roman pedestru

ARMATA ROMANĂ

Soldații romani erau cel mai bine antrenați din lume și aveau cele mai bune arme. Au construit drumuri lungi, drepte, pe care să mărșăluiască, și forturi, ca să apere Imperiul Roman de atacuri.

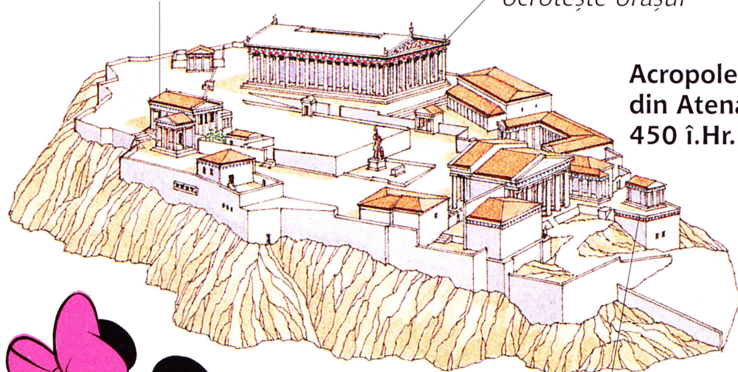
Colosseum – arena în care *gladiatorii înfricoșători se luptau și mureau*

Apeduct – sistem de *canale la înălțime, care aduceau în Roma apă proaspătă de la munte*

Circus Maximus – *locul unde se desfășurau cursele de care*

ACROPOLE DIN ATENA

Atena a fost cel mai puternic oraș-cetate al Greciei antice. Locuitorii Atenei au condus armatele grecești în anul 480 î.Hr., să lupte împotriva invadatorilor persani. Persanii au atacat Acropole, o fortăreață din piatră din centrul Atenei, dar grecii i-au alungat. Mai târziu, locuitorii Atenei au construit multe temple splendide pe Acropole.

Erechtheum – templul *unui străvechi zeu-erou*

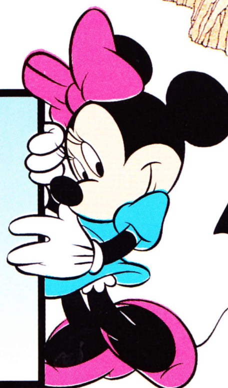
Parthenon – dedicat *Atenei, zeița care ocrotește orașul*

Acropole din Atena, 450 î.Hr.

Templul lui Nike *(Victoria)*

DATE ULUITOARE

★ **Romanii au inventat primul beton adevărat – amestecând apă, prundiș și cenușă vulcanică.**

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
PLANETA PĂMÂNT: **Vulcanii**
SPORTURILE: **Jocurile Olimpice**

Cercetând trecutul

Arheologii – specialiști care cercetează trecutul – au metode diferite de-a afla cum trăiau oamenii în trecut.

Arheologii citesc documente vechi sau cercetează ruinele clădirilor antice. Pot utiliza, de asemenea, tehnologii moderne, precum scannerele sau microscoapele, care pot vedea prin bandajele unei mumii sau pot examina particule infime de polen ale unor plante cultivate cu mult timp în urmă. Ultrasunetele pot găsi obiecte îngropate adânc în pământ, razele X scot la iveală adevăratele arme, ascunse de straturi de rugină, iar computerele reconstituie realitatea din ruine.

Imaginile computerizate ale capului lui Ta-bes, mumia unei femei din Egiptul antic

LA SĂPAT

Excavațiile arheologice –numite, pe scurt, săpături– ne ajută să descoperim trecutul. Săpătorii îndepărtează straturile de pământ, unul câte unul, ca să scoată la iveală rămășițele antice. Bijuteriile, pielea și fragmentele de țesături ne spun cum se îmbrăcau oamenii. Armele ne spun cum se luptau și cum mureau. Vasele pentru gătit și resturile menajere ne fac o idee despre ce mâncau și dacă erau bolnavi.

Se fotografiază *picturile rupestre și alte relicve*

Arheologii *cartografiază și împart situl*

Gridurile se așază *pe obiectele parțial îngropate, apoi li se fac fotografii pentru a li se stabili dimensiunile*

Sită cu care se *cern pietrele și nisipul în căutarea monedelor sau a fragmentelor de ceramică*

CUVÂNTUL SCRIS

Clădirile şi obiectele ne arată cum trăiau oamenii, dar scrierile ne pot spune chiar mai mult – ce şi cum gândeau, care erau credinţele lor. Oamenii au folosit multe tipuri de scriere, în funcţie de civilizaţie. Istoricii au reuşit să decodifice şi să le înţeagă pe cele mai multe, unele însă au rămas nedescifrate.

Glife ale civilizației maya, sau pictograme

Veche scriere chineză, pe un os de pește, dinastia Shang

Înregistrând o poveste aborigenă, în Australia

CUVÂNTUL VORBIT

Majoritatea oamenilor din vechime nu știau să scrie sau să citească. Astfel și-au antrenat memoria să poată reține informații importante, legende și povești pe care le transmiteau mai departe, pe cale orală. Și azi cuvântul vorbit poate fi încă o sursă de informații foarte utilă pentru istoricii care cercetează trecutul.

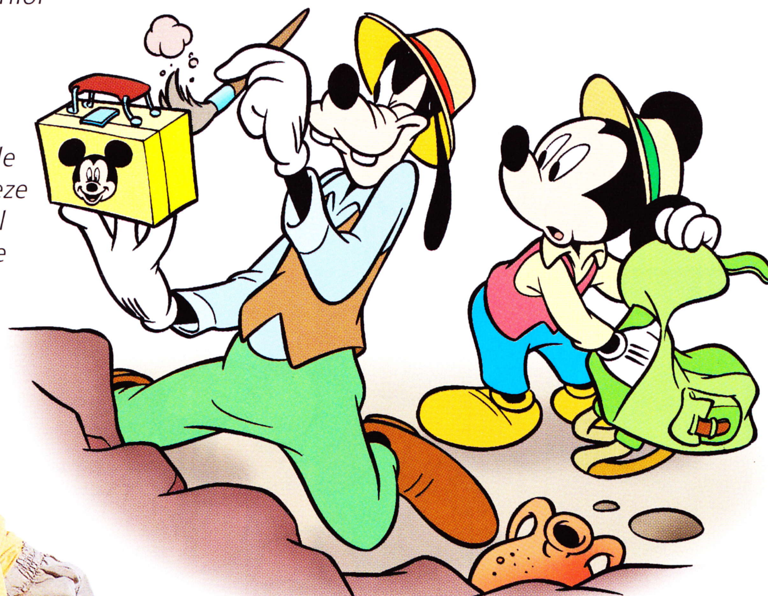
Computerele sunt *folosite pentru a ține evidența descoperirilor*

Arheologii sapă *șanțuri de testare ca să cerceteze situl*

Proptelele susțin *pereții șanțurilor*

Săpătorii *folosesc pensule ca să îndepărteze atent pământul de pe obiectele îngropate*

Un șantier pe insula Creta, Grecia

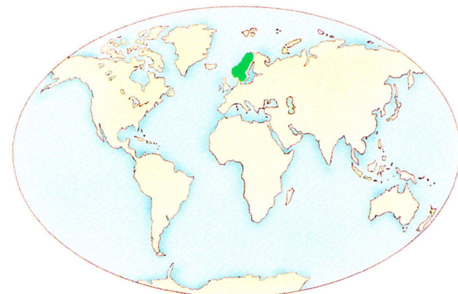

Pentru a dezgropa artefacte, se folosesc pensule moi

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
COMUNICAȚII: Scrierea
ANATOMIA TEHNICII: Tomograful

Europa Evului Mediu Întunecat

În Europa, perioada cuprinsă între anii 500-1000 d.Hr. este cunoscută ca Epoca Întunecată, din cauza nenumăratelor războaie. Călăreții vikingi jefuiau și ardeau satele și gospodăriile. Părți din sudul și estul Europei erau de asemenea atacate de către invadatori din centrul Asiei și din Orientul Mijlociu. Această epocă a fost însă plină și de alte evenimente. Exploratorii au străbătut distanțe imense, au construit așezări noi, iar regii au încurajat învățământul, comerțul și arta.

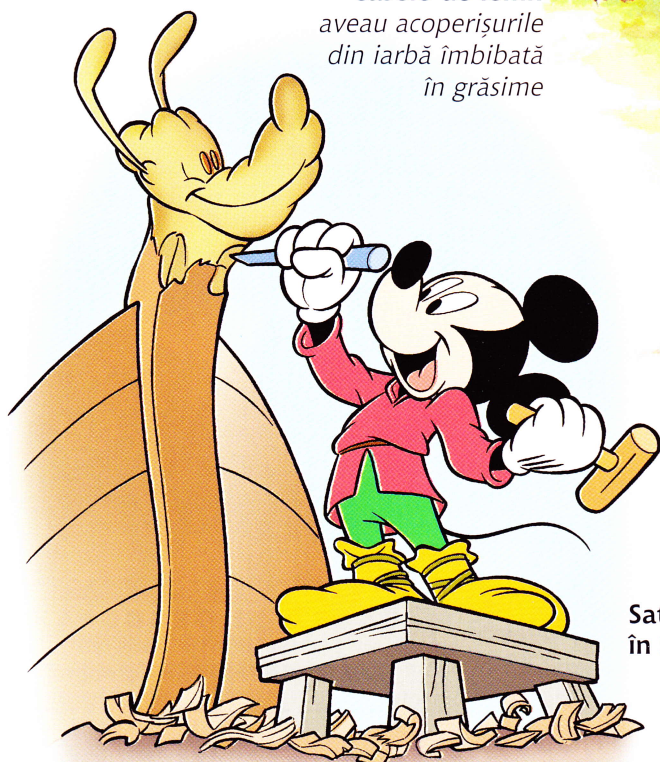
Scandinavia – patria vikingilor

ÎNTEMEIETORI VIKINGI

Nu toți vikingii erau călăreți. Familii întregi de agricultori au părăsit Scandinavia în căutarea unor pământuri mai bune. Ei s-au stabilit in Scoția, Irlanda, Rusia, Franța, Anglia, Islanda și Groenlanda. În anul 1001 d.Hr. s-au așezat și în America de Nord, dar au plecat după câtiva ani.

Vikingii construiau *corăbii lungi și rapide*

Casele de lemn *aveau acoperișurile din iarbă îmbibată în grăsime*

Sat Viking în Scandinavia

RĂZBOINICI CELȚI

Celții erau războinici din centrul Asiei, care s-au stabilit în nord-vestul Europei pe la anul 750 î.Hr. Erau agricultori, vânători și fierari iscusiți. Triburile celtice din Franța și Germania au fost cucerite de romani în jurul anului 50 î.Hr., dar s-au menținut la putere timp de sute de ani în Irlanda, Scoția și în Țara Galilor.

Torc, sau *podoabă pentru gât*

Broșă

Bijuterie celtă

Pagină decorativă dintr-o carte creștină

REGELE FRANCILOR

Carol cel Mare (Charlemagne) a fost regele francilor. El a fondat un vast imperiu în nordul Europei și a obligat popoarele cucerite să urmeze religia creștină. Dorea să formeze un nou Imperiu Roman, încoronându-se el însuși Sfântul Împărat Roman în anul 800 d.Hr.

Carol cel Mare a domnit între anii 768-814 d.Hr.

Corăbiile vikinge aveau *adesea sculptat în față (la prora) un cap de dragon*

Negustorii pe vikingi *călătoreau pe distanțe lungi ca să facă schimburi*

CREȘTINISMUL TIMPURIU

Credința creștină a apărut în Orientul Mijlociu, în timpul vieții lui Iisus Hristos (1-33 d.Hr.). În următorii 700 de ani s-a răspândit în toată Europa. S-au construit numeroase biserici și catedrale. Călugării creștini au lucrat minunate cărți religioase.

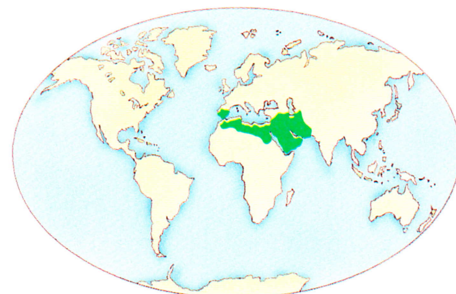
DATE ULUITOARE

★ **Celții puneau adesea deasupra ușii de la intrare capetele dușmanilor învinși ca să-i apere de spiritele rele.**

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
TRANSPORT: Corăbii
CĂLĂTORI ȘI EXPLORATORI: Vikingii

Imperiul Arab

Musulmanii sunt cei care urmează învățătura islamică, credință propovăduită de profetul Mohamed, care a trăit în Arabia, între anii 570-632 d.Hr. După moartea lui Mohamed, islamismul s-a răspândit în multe părți ale lumii, prin negustorii musulmani și prin soldații musulmani porniți să cucerească noi teritorii. În jurul anului 800 d.Hr., Imperiul Arab era deja bogat și puternic. Se întindea din sudul Spaniei până în vestul Chinei și avea multe orașe și așezări minunate. Conducătorii imperiului se numeau califi.

Imperiul Arab în jurul anului 800

CAPITALA

Bagdadul, din actualul Irak, a fost capitala Imperiului Arab. A fost fondat de califul al-Mansur, în anul 762 d.Hr. Orașul era construit circular. Palatele, moscheile și colegiile erau în centru. Școlile, spitalele și locuințele muncitorilor se aflau de jur împrejur, spre exterior.

Pagină împodobită din Qur'an (Coran)

LEGEA MUSULMANĂ

Pe tot cuprinsul lumii musulmane oamenii erau guvernați după legi care aveau la bază cartea sfântă a Islamului, numită Qur'an. Cetățenii de altă credințe erau tratați corect dar trebuiau să plătească taxe în plus.

***În biblioteci se** găseau mii de cărți și manuscrise*

Centrul orașului Bagdad, cca. 765 d.Hr.

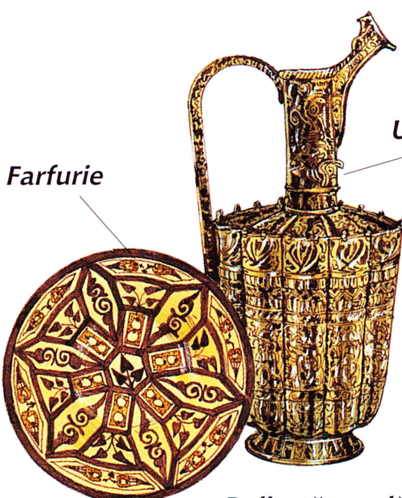
ARTE ȘI MEȘTEȘUGURI

Muncitorii de pe tot cuprinsul Imperiului Arab erau meșteșugari pricepuți: olari, țiglari, sticlari, fierari, țesători de covoare. Făceau obiecte minunate, cu care împodobeau moscheile, palatele și locuințele. Negustorii europeni și asiatici călătoreau către târgurile din orașele musulmane ca să cumpere obiecte musulmane și să vândă blănuri, mătase și mirodenii.

DATE ULUITOARE

★ **Babur, primul împărat mogul, a câștigat prima bătălie pe când avea doar 14 ani.**

★ **Bagdadul avea peste 65.000 de băi publice.**

Delicată veselă musulmană

Moschee, loc *de rugăciune al musulmanilor, cu cupole și turnuri minaret.*

Astronomii *foloseau astrolabii ca să traseze poziția stelelor*

Colegiile și școlile au fost *înființate pentru studierea astronomiei, stiințelor și medicinei*

RĂZBOINCI MUSULMANI

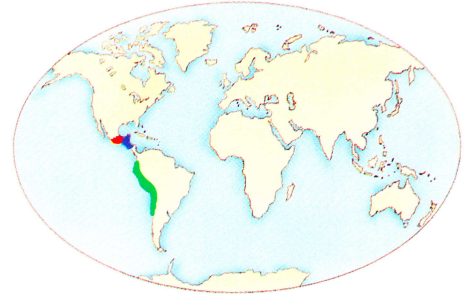

Împăratul mogul Shah Jahan, la curte

Împăraţii moguli au plătit generos bani pentru a încuraja arta, arhitectura şi învăţământul. Aceştia au creat o civilizaţie nouă în India, civilizaţia mogulă, care combina stilurile arhitectonice musulmane cu cele ale vechii Indii.

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
MARI ÎNVĂȚAȚI: **Conducătorii Islamului**
PICTURI ȘI SCULPTURI: **Arta islamică**

America Centrală şi de Sud

Americile au fost leagănul multor civilizații de vază, printre care olmecă, toltecă, maya, aztecă și inca. Civilizația maya a cunoscut apogeul puterii între anii 250-900 d.Hr., iar aztecii și incașii au stăpânit mari imperii de pe la 1440, până la începutul anilor 1550. Cetățenii acestor civilizații au construit orașe mari, temple enorme și au creat opere de artă minunate. Fiecare dintre aceste civilizații a avut propria limbă, propriile legi și obiceiuri.

SACRIFICII AZTECE

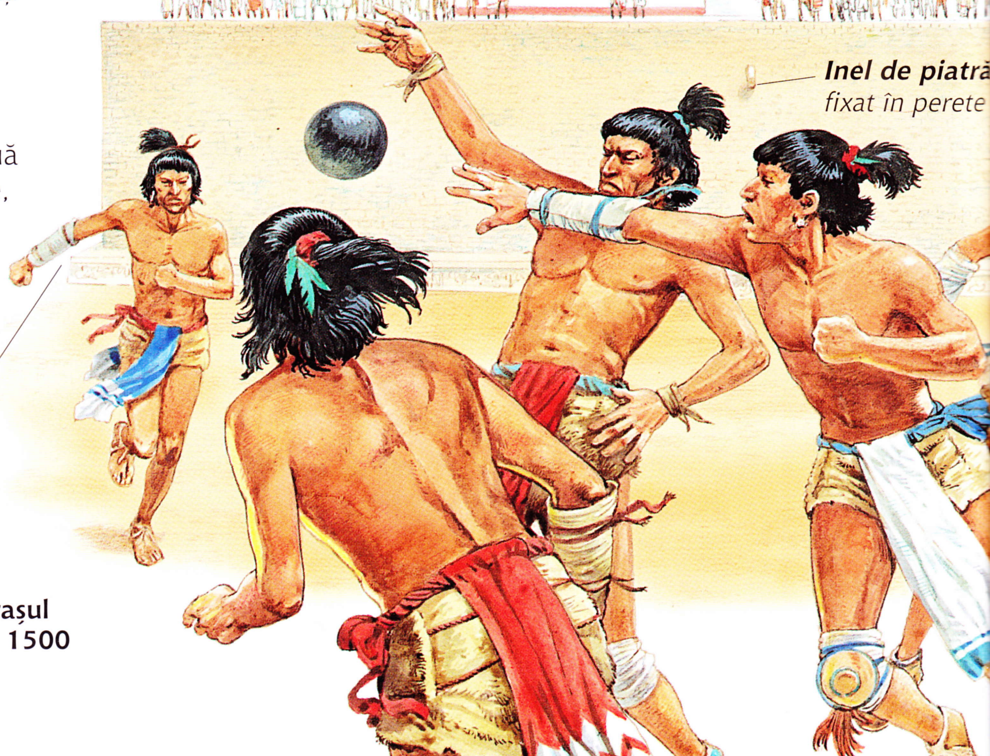
Aztecii se temeau că, într-o bună zi, lumea se va sfârși. Ca să împiedice acest lucru, credeau că trebuie să hrănească zeii cu sânge de om. Astfel, plecau la război ca să ia prizonieri și să-i ucidă ca sacrifiu uman pentru zei.

Marele Templu și altarele *lui Tlaloc (zeul ploii) și al lui Huitzilopochtli (zeul protector al aztecilor, un zeu războinic), unde erau sacrificați oameni*

JOCURI

Sportul favorit al aztecilor era un joc cu mingea numit tlachtli sau pot-a-tok. Două echipe încercau să lovească o minge tare, din cauciuc, și să o bage printr-un inel fixat de un zid. Era un joc rapid și dur. Doar nobilii aveau voie să-l joace, iar în anumite zile festive, echipa învinsă era sacrificată zeilor.

Inel de piatră *fixat în perete*

Jucătorii purtau adesea *învelitori de protecție la mâini și la genunchi*

Partidă de Tlachtli în orașul aztec Tenochtitlán, cca. 1500

ARTE ŞI MEŞTEŞUGURI

Popoarele din America Centrală aveau meşteşugari foarte pricepuţi. Au sculptat statui frumose, au făcut minunate vase de ceramică, ţesături, bijuterii, măşti şi podoabe pentru cap, din pene. Poporul maya mai avea odexuri (foi suprapuse, legate în stânga sau dreapta), complet acoperite cu texte şi imagini.

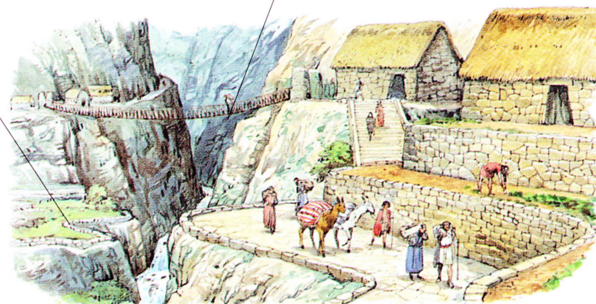
Figura zeului aztec Chacmool – păstra de obicei inima celui sacrificat

Sculptură olmecă, din jad

Câmpurile terasate erau *tăiate în pantele golașe ale munților, pentru agricultură*

Pod de funii peste *un defileu muntos*

Sat de munte incaș

Templul lui Tezcatlipoca, *„Oglinda Fumegândă", dedicat unuia dintre principalii zeii ai aztecilor*

Spectatorii își aclamau *echipa în timplul jocului*

Terenurile de joc puteau *ajunge până la 60m lungime și 10 m lățime*

VIAȚA LA MUNTE

Incașii au stăpânit, de pe la anul 1400 până în 1533, un vast imperiu în Munții Anzi din America de Sud. Au ridicat orașe cu palate și temple și cu mii de kilometri de drumuri. Oamenii se ocupau cu cultivarea porumbului și a cartofilor și cu creșterea lamelor, pentru lână.

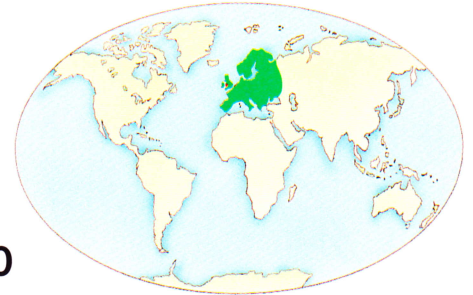
DATE ULUITOARE

★ **Aztecii au preparat prima ciocolată din lume, din pudră de boabe de cacao, apă, miere și mirodenii.**

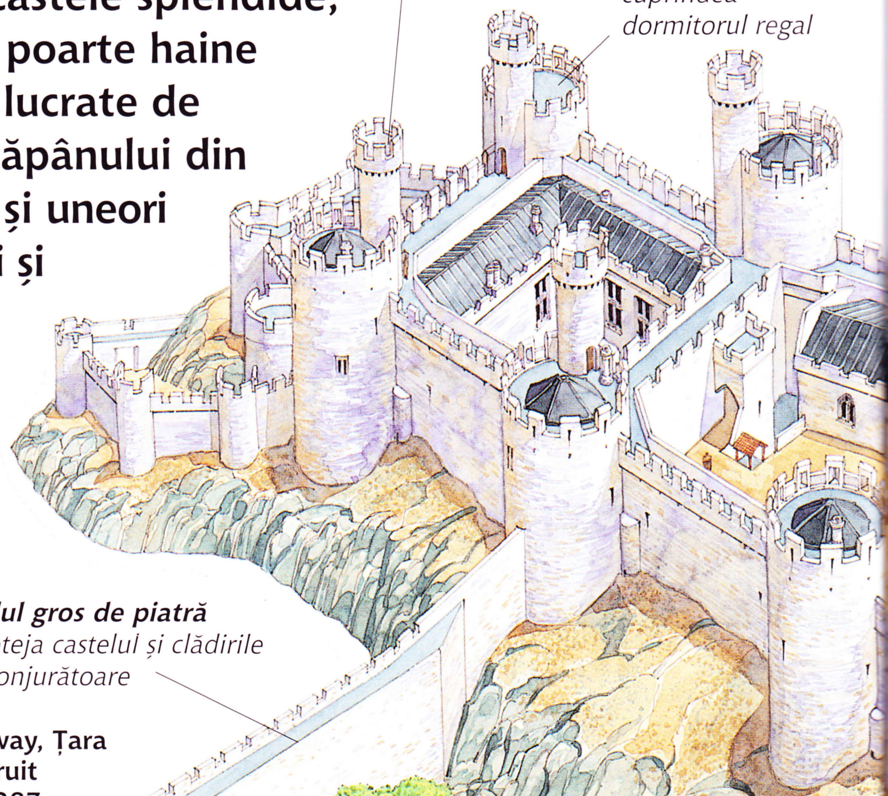
★ **În poporul Maya erau mulți matematicieni buni. Ei au fost primii care au inventat un semn pentru „zero".**

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
COMUNICAȚII: Curierii Inca
LOCURI CELEBRE: Tikal

Europa Medievală

În perioada medievală, începând cu anul 1000 până la 1500, Europa a fost condusă de regi și regine. Ei se bizuiau pe ajutorul lorzilor, al cavalerilor și pe cel al conducătorilor bisericii. În schimbul acestui ajutor, primeau pământ. Stăpânii pământurilor erau foarte bogați. Își puteau permite să locuiască în castele splendide, să consume mâncare bună și să poarte haine frumoase. Pământurile lor erau lucrate de oamenii de rând care dădeau stăpânului din alimentele pe care le obțineau, și uneori bani, în schimbul unui mic bordei și al unui petic de pământ.

Castelul Conway, Țara Galilor, construit între 1283-1287

CASTELE MEDIEVALE

Primele castele, construite în jurul anului 1000, erau făcute din pământ și lemn. Începând cu secolul al XIII-lea, s-au construit fortărețe masive, din piatră, cu ziduri groase. Orașele s-au dezvoltat în jurul castelelor și fortărețelor, pentru protecție.

DATE ULUITOARE

★ **Armura completă de luptă a unui cavaler era atât de rigidă și grea, încât acesta avea nevoie de ajutorul unui cavaler antrenat special, numit scutier, ca să o îmbrace.**

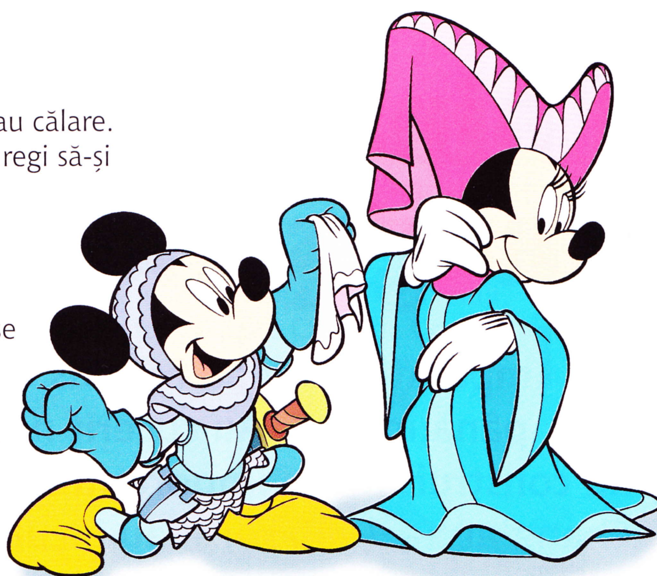

Pictură medievală, înfățișând dragostea unui cavaler pentru doamna sa

CAVALERI ȘI DOMNIȚE

Cavalerii erau soldați care luptau călare. Era de datoria lor să-i ajute pe regi să-și apere pământurile. De obicei, cavalerii proveneau din familii nobiliare, dar un soldat foarte viteaz putea fi înnobilat drept răsplată. Cavalerii trebuiau să se poarte curtenitor cu doamnele. Unele domnițe îngăduiau câte unui cavaler să poarte o eșarfă sau o mănușă de-a lor, drept semn al loialității lor.

Sala mare – *pentru banchetele date în cinstea oaspeților importanți*

Turnul închisorii – *cu o temniță subterană*

LA LUPTĂ PENTRU PĂMÂNTUL SFÂNT

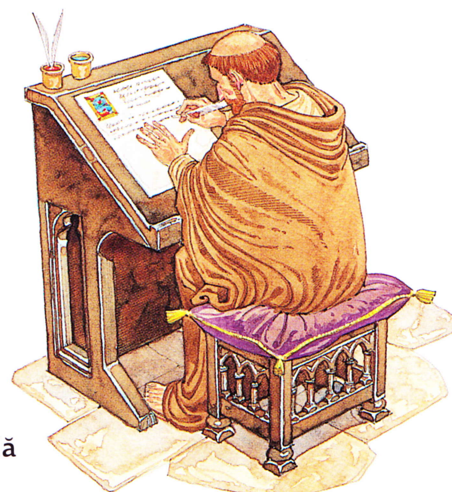
Cruciadele au fost războaie purtate între creștini și musulmani. Ei s-au luptat pentru dominația asupra Pamântului Sfânt – teritoriul din jurul orașului Ierusalim. Cruciadele au început în 1096, când soldații creștini au mărșăluit către Ierusalim, și s-au sfârșit în 1291, când armatele musulmane i-au alungat pe creștini din Țara Sfântă.

Cavalerii europeni cuceresc Ierusalimul, Prima Cruciadă, 1099

PUTEREA BISERICII

Biserica creștină a jucat un rol foarte important în viața Europei medievale. Era foarte bogată și puternică și controla majoritatea spitalelor, școlilor și colegiilor.

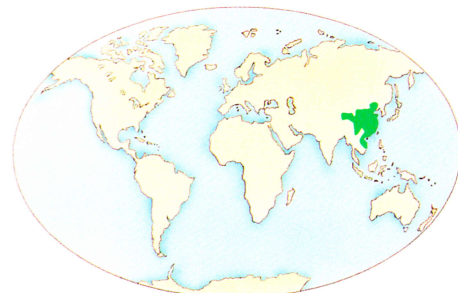

Călugăr scriind un manuscris într-o mănăstire medievală

Poartă exterioară *cu un pod mobil, păzit de gărzi*

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
DANS, TEATRU ȘI MUZICĂ: Procesiuni
LOCURI CELEBRE: Castele

China epocilor Tang și Song

Imperiul Tang, 618-907

Împărații Tang au condus China din 618, până în 907. Au cucerit noi teritorii, au construit orașe importante, precum Chang'an (azi Xi'an), și au încurajat comerțul. Când s-a prăbușit imperiul Tang, China s-a împărțit în cinci regate războince. Dinastia Song a preluat puterea în 960 și a reinstaurat pacea. Împărații Tang și Song au prețuit arta și stiința, în perioadele acestea inventându-se multe lucruri utile, cum ar fi tiparul, busola și racheta.

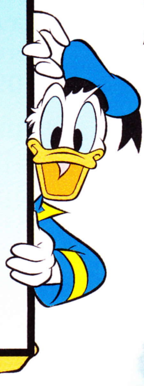

ORAȘUL CHANG'AN

În timpul dinastiei Tang, Chang'an a fost capitala Chinei. Peste 1 milion de locuitori trăiau aici, printre care împăratul și toți dregătorii săi, nobili bogați, negustori și învățați.

DATE ULUITOARE

★ Drumul Mătăsii avea peste 7000 de kilometri lungime. Unui negustor îi trebuiau luni de zile, uneori chiar ani, să-l străbată de la un capăt la altul.

Santinelele *stăteau de veghe deasupra fiecărei porți a orașului*

Fermierii cărau porci, *găini și legume în care trase de cai, ca să le vândă în piețele orașului*

Mărfurile grele, precum *orezul, erau aduse în Chang'an cu bărcile, de-a lungul cursurilor de apă*

Orașul Chang'an, în perioada Tang

Pictură chineză reprezentând hoarde mongole, secolul al XIV-lea

MONGOLII RĂTĂCITORI

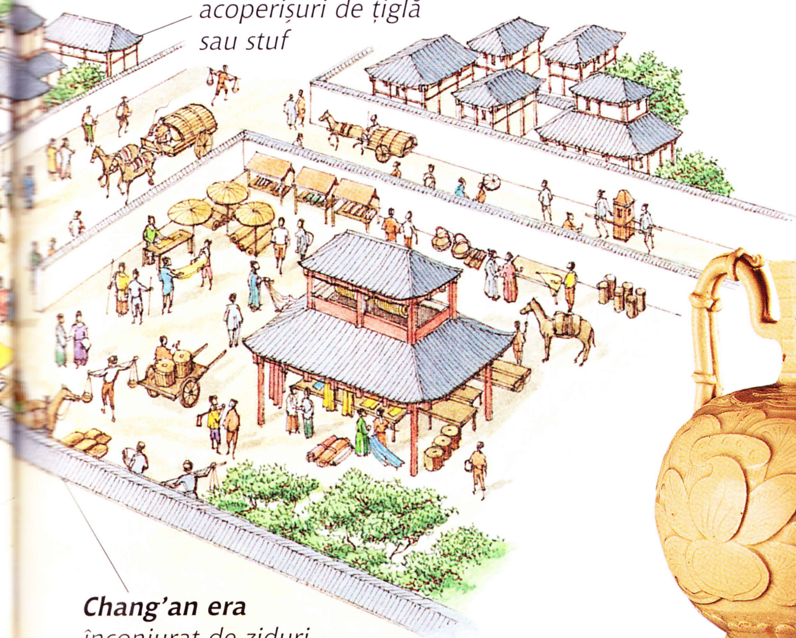
Mongolii erau nomazi, hălăduiau peste păşunile din nordul şi centrul Asiei. Ei au atacat China de Nord în perioadele Tang şi Song. În 1206 s-au unit sub conducerea unui războinic pe nume Gingis-han şi au început să cucerească teritorii.

ESTUL ŞI VESTUL SE-NTÂLNESC

Oraşele Chang'an şi Kaifeng se întindeau amândouă către capătul estic al Drumului Mătăsii – o reţea de căi de acces care legau între ele cele mai importante oraşe comeciale din est şi din vest. Negustorii din Europa şi din Orientul Mijlociu călătoreau către China pe Drumul Mătăsii cu aur, ţesături din bumbac şi piele, pe care le schimbau pentru mătase.

Negustori Song vânzând mătase

Casele erau construite *din lemn şi aveau acoperişuri de ţiglă sau stuf*

Chang'an era *înconjurat de ziduri puternice de pământ şi cărămizi*

Ulcior din porţelan Tang

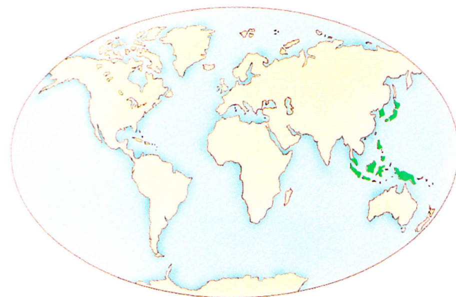

CĂTRE PERFECŢIUNE

Porţelanul – ceramică foarte delicată, frumoasă şi lucioasă – s-a inventat în China, cu vreo 1800 de ani în urmă. În timpul dinastiilor Tang şi Song, olarii au experimentat multe tipuri noi de ceramică pentru a obţine cea mai frumoasă ceramică văzută vreodată.

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
LOCURI CELEBRE: **Chan'an**
MARI PERSONALITĂŢI: **Gingis-han**

Japonia, Coreea și Asia de sud-est

Japonia, Coreea și Asia de sud-est

Japonia și Asia de sud-est sunt regiuni cu peisaje, climă, tradiții și credințe deosebite. Dar din jurul anului 1150, au ajuns celebre pentru minunatele lor clădiri și opere de artă. Conducătorii khmeri din Cambodgia s-au autodeclarat regii-zei și au poruncit să se construiască imense orașe-temple care să le fie locuințe. În Indonezia, regii dinastiilor Sailendra și Srivijaya au construit temple budiste uriașe, precum Borobudur, de pe insula Java.

LA CURTEA JAPONIEI

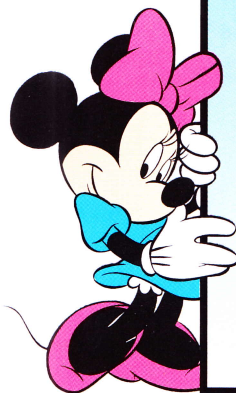
Viața la curtea Japoniei era plină de eleganță și grație, dar guvernată de reguli foarte stricte. Era foarte important să iei parte la ceremoniile tradiționale, să fii manierat și să dai dovadă de respect. La curte, femeile stăteau departe de vizitatori – dacă acestia nu erau rude sau prieteni apropiați – în spatele unor paravane delicate, făcute din hârtie sau lemn.

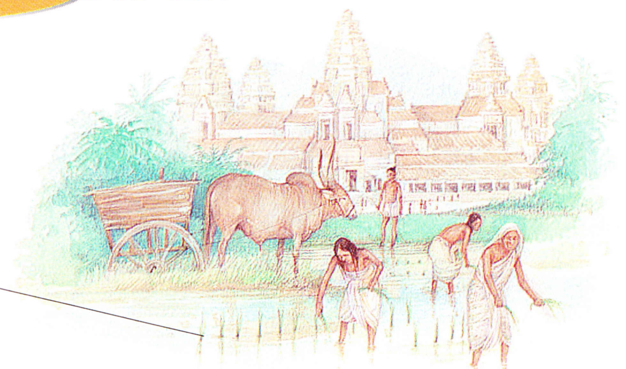
Nobilii japonezi purtau niște *frumoase robe de mătase, numite chimonouri*

Curtea japoneză la Helan-Kyo (Kyoto de azi), cca. 800

DATE ULUITOARE

★ Cele mai elegante femei japoneze își pictau fața cu alb și dinții, cu negru. Dinții erau înnegriți pentru că fardul alb de pe față îi făcea să arate galbeni.

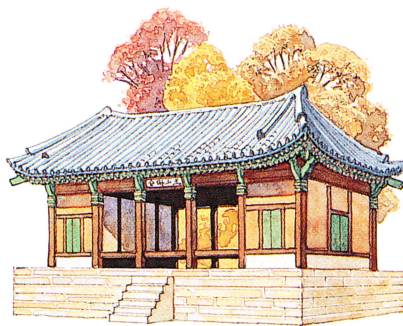

Agricultori *khmeri, cultivând orez*

Munci agricole lângă orașul Angkor Wat, Cambodgia

DINASTIE COREEANĂ

În 668, dinastia Silla, din Coreea, a preluat controlul asupra câtorva regate mici, formând un stat puternic. În 918, dinastia Koryo a venit la putere. Datorită poziției sale geografice, Coreea a devenit o legătură importantă între China și Japonia.

Un sowan coreean, sau clădirea școlii

IMPERIUL KHMER

În 802, regele khmer Jayavarman al II-lea a pus bazele unui puternic imperiu în Cambodgia, care a înflorit timp de 600 de ani. Cel mai cunoscut dintre orașele-templu ale khmerilor, Angkor Wat, a fost construit între anii 1113-1150. Armatele thailandeze au invadat imperiul la începutul anilor 1400 și i-au forțat pe khmeri să părăsească Angkor-ul.

O corabie cioplită în piatră pe templul Borobudur, insula Java, Indonezia

Delicate panouri de *hârtie, decorate cu munți și copaci pictați*

Bărbații japonezi își *purtau părul lung legat în creștet*

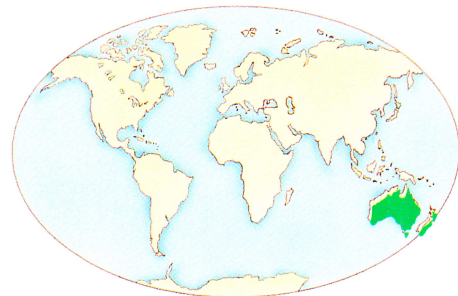
STRÂMTOAREA MALACA

Toți negustorii care doreau să cumpere mirodenii din Indonezia erau obligați să navigheze prin Strâmtoarea Malaca – un canal îngust între insula indoneziană Sumatra și Peninsula Malaezia. De pe la anul 800, strâmtoarea era controlată de regi budiști. După anul 1400, a fost sub controlul sultanilor musulmani.

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
LOCURI CELEBRE: **Borobudur**
CĂLĂTORI ŞI EXPLORATORI: **Imperiul Khmer**

Servitorii se aplecau adânc, *în semn de respect*

Australia și insulele din Pacific

Australia și Noua Zeelandă – pământul natal a triburilor aborigene și al poporului maori

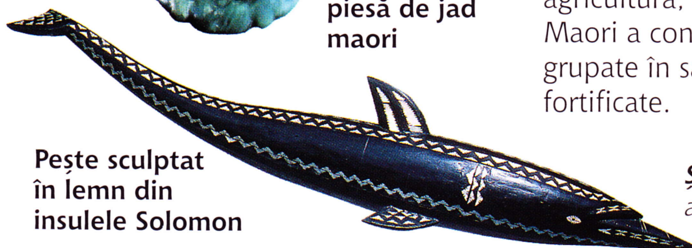
Europenii n-au cunoscut Australia până în 1645, însă unele popoare din Asia de sud-est au ajuns și s-au stabilit aici acum 50.000 de ani. A fost nevoie de mii de ani pentru a popula toate insulele din Pacific. Popoarele din Noua Guinee au călătorit și s-au stabilit în Fiji în jurul anului 1300 î.Hr. De acolo, au pornit coloniști către Tonga și Samoa. Urmașii lor au ajuns în Hawaii și în Noua Zeelandă în jurul anului 800 d. Hr.

Spiritele strămoșilor *erau cioplite deasupra porții, la intrare, pentru a-i proteja pe cei dinăuntru*

Grilajul din lemn *era construit pentru protecție*

Hei-tiki sau pandantiv, piesă de jad maori

Pește sculptat în lemn din insulele Solomon

În Noua Zeelandă

Tribul Maori a fost primul care s-a stabilit în Noua Zeelandă. Erau luptători viteji, și se ocupau cu agricultura, vânătoarea și pescuitul. Maori a construit case de lemn grupate în sate, așezări mari și fortificate.

Șefii de trib și războinicii *aveau fețele tatuate*

Suliță decorată cu pene, *folosită la pescuit sau la război*

Mantie și fustanelă *țesute dintr-o plantă textilă, numită in*

Intrare într-un sat maori, Noua Zeelandă

Sculptori Pricepuți

Băștinașii din insulele Pacificului erau mari meșteri cioplitori în lemn, scoică, os de balenă și piatră vulcanică. Maori au făcut sculpturi minunate într-o piatră dură, verde, numită jad.

NAVIGÂND ÎN PACIFIC

Locuitorii insulelor Pacificului erau foarte buni constructori de ambarcaţiuni. Străbăteau distanţe enorme pe Oceanul Pacific în canoe cu furchet, ghidându-se după soare şi stele. Au desenat hărţi după rutele marine între insulele cunoscute, pe tulpini de plante, cochilii şi pietre.

Canoe cu furchet

PRIMII AUSTRALIENI

În climatul dur australian, viaţa e grea. Familiile aborigene (primii locuitori ai Australiei) trăiau în adăposturi făcute din piei de animale şi crengi. Vânau canguri şi păsări, săpau după rădăcini şi larve, adunau seminţe şi prindeau crustacee.

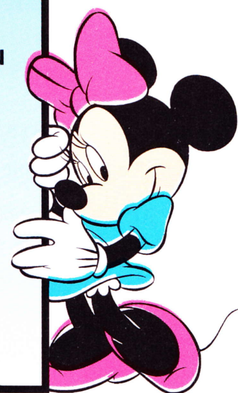

Aborigenii de azi din Australia

DATE ULUITOARE

★ Popoarele din Pacific au inventat surfing-ul. Ţara lor natală avea plaje minunate şi valuri uriaşe.

★ Plasele de pescuit ale maorilor aveau aproape 800m lungime.

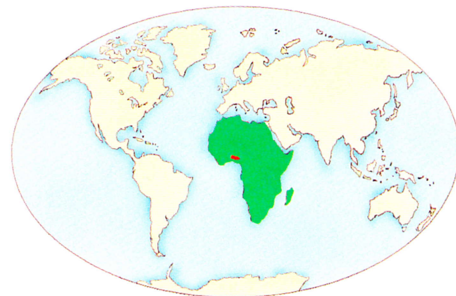

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
COPIII ÎN LUME: Australasia
CĂLĂTORI ŞI EXPLORATORI: Navigarea

Imperiile africane

Africa a fost leagănul multor civilizații importante, fiecare cu propriile obiceiuri, cu limba și credința sa. Unele s-au dezvoltat în jurul marilor orașe aglomerate, precum Cairo sau Tangir. Acestea erau stăpânite de arabi, care au construit palate, colegii și moschei. Alte civilizații, ca cea a regatelor din Ghana (700-1200) și Mali (1200-1500), au prosperat prin creșterea vitelor și exploatarea auriferă. Orașele-state, precum Kilwa și Mogadishu, de pe coasta de est, făceau comerț cu sclavi și fildeș, în India și Arabia.

UN IMPERIU PUTERNIC

Benin a fost un regat din vestul Africii, din Nigeria de azi. Locuitorii trăiau din agricultură dar erau războinici și fierari faimoși. Beninul a fost condus de regi puternici, care se numeau obas. Imperiul a cunoscut o perioadă de glorie între anii 1400 și 1900.

Meșteșugari din Benin, lucrând o statuie de bronz, cca. 1600

BRONZUL DIN BENIN

Meșteșugarii din Benin au făcut statui în formă de capete cu care decorau panouri pătrate din alamă și bronz. Statuile erau așezate în altarele de acasă, ca să le amintească de strămoșii decedați. Cu aceste panouri se decorau și palatele regale.

Imperiile Africane

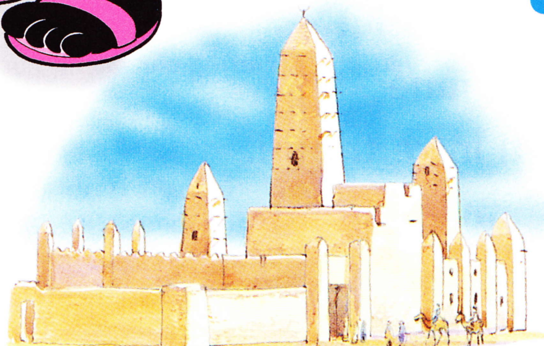
Aurul Ashanti

Poporul ashanti a trăit pe teritoriul Ghanei de azi, între anii 1600-1900. Regii acestuia stăpâneau cele mai multe mine de aur din Africa. Aurarii ashanti au făcut minunate bijuterii și statui din aur masiv.

Inel de aur, decorat cu un elefant

Brățară din aur, sau podoabă pentru gleznă

Moschee musulmană, Timbuktu

Centre de învățământ

Orașul Timbuktu, actualul Mali, a fost un centru de învățământ renumit, care avea multe școli. S-a dezvoltat aproape de rutele caravanelor de cămile care traversau Sahara și a înflorit din comerț.

Acoperișurile de stuf îi *fereau pe muncitori de arșița soarelui*

Doar bărbații făceau *statui – femeile din Benin țeseau, cultivau pământul și făceau comerț*

Cei bogați cumpărau *obiectele din bronz pentru a-și împodobi casele*

Casele aveau *acoperișuri din stuf*

Ziduri care protejează *casele și hambarele*

Țarc *pentru vite*

Marele oraș Zimbabwe

Orașul împrejmuit

În perioada 1200-1400, regii poporului Shona, de pe teritoriul actual al statului Zimbabwe, au construit un oraș-palat împrejmuit de ziduri, numit Marele Zimbabwe. Populația Shona se îndeletnicea cu creșterea vitelor și făcea comerț cu piei, aur, cupru și fildeș.

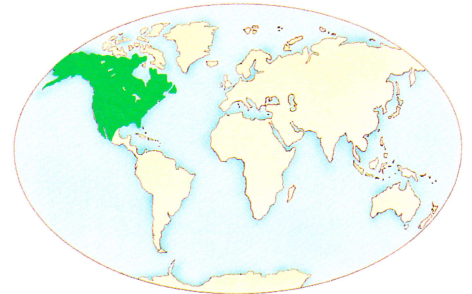
Date uluitoare

★ **Sultanul din Kilwa era foarte bogat. În jurul anului 1430, el a construit un palat din coral, cu peste 100 de camere și piscină.**

★ **Pe la anul 900 d.Hr. un păstor a observat că, după ce pășteau boabe de cafea salbatică, caprele sale nu mai dormeau. Așa s-a descoperit cafeaua – cea care ne ține drepți.**

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
PICTURI ȘI SCULPTURI: **Obiecte din bronz**
CĂLĂTORI ȘI EXPLORATORI: **Sclavia**

Civilizațiile nord-americane

America de Nord – pământul natal al triburilor americane

Cândva, în America de Nord, trăiau peste 300 de triburi de băștinași. Vorbeau multe limbi diferite, iar felul lor de viață diferea de la o regiune la alta. Dar erau și asemănări între triburi. Toți au găsit mijloace de supraviețuire în medii ostile și toți respectau natura. Erau cu toții meșteșugari pricepuți și erau mândri de tradițiile și de obiceiurile lor strămoșești.

AȘEZAREA IROCHEZĂ

Tribul Iroquoi a trăit în teritoriile împădurite din estul Statelor Unite de azi, între anii 1600-1800. Satele lor erau alcătuite din câteva case lungi, din lemn. Se ocupau cu vânatul și cu agricultura.

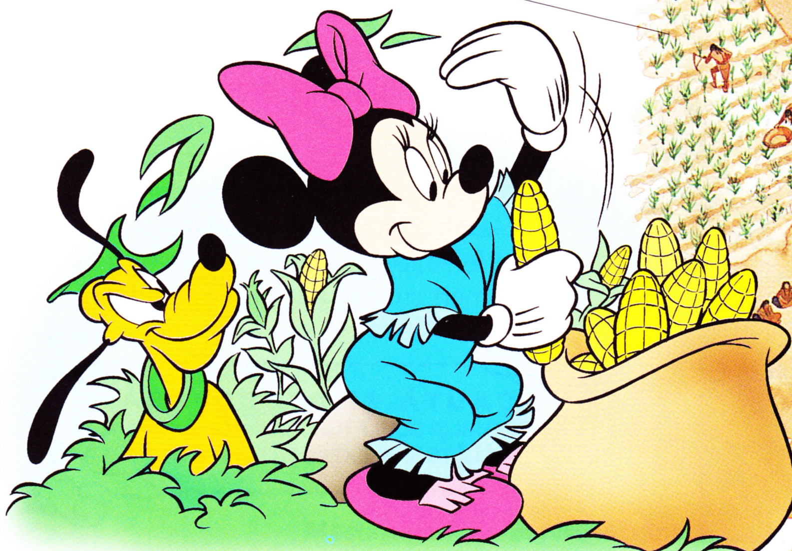

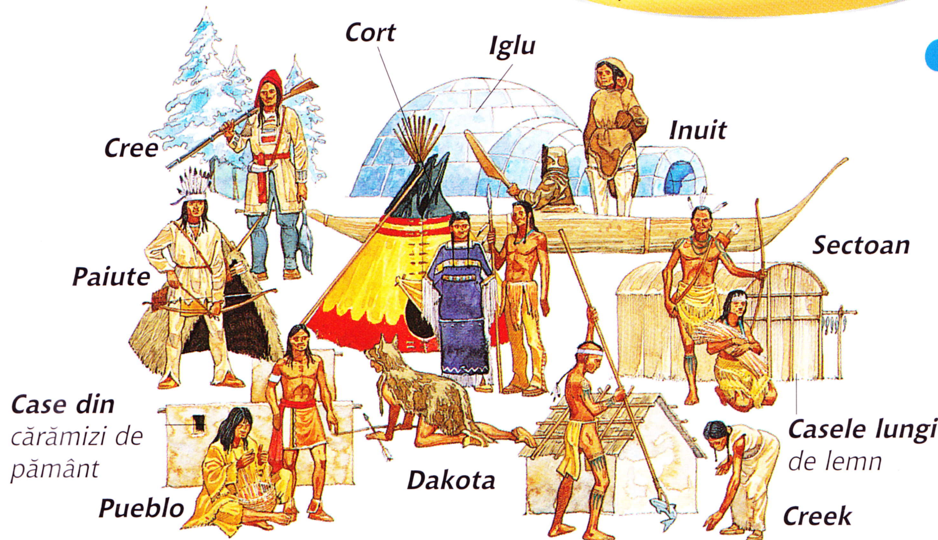
Casele aveau *aproape 45m lungime*

Circa 12 familii *locuiau într-o casă*

Locuitori irochezi construind case, cca. 1650

Sătenii cultivau *câmpuri cu porumb, fasole și dovleci*

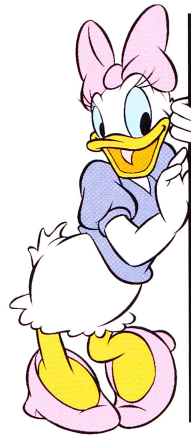
Câteva triburi americane băștinașe și locuințele lor

CASA ȘI PĂMÂNTUL

Modul de viață al băștinașilor americani diferea de la o zonă la alta. În zonele împădurite, ei locuiau în case de lemn, vânau căprioare, elani, sau urși. La câmpie, locuiau în corturi făcute din piei de animale și vânau bizoni. În sudul fiebinte, casele erau construite din cărămizi de pământ uscate la soare, iar oamenii cultivau porumb, prindeau iepuri sau adunau semințe.

LAOLALTĂ

Confederația Irocheză a fost o alianță de cinci triburi băștinașe – Mohawk, Seneca, Oneida, Onondaga și Cayuga. S-au aliat între anii 1570-1780, ca să lupte împotriva dușmanilor și, mai târziu, împotriva coloniștilor europeni.

DATE ULUITOARE

★ Poporul inuit din nord a inventat ochelarii de soare – erau făcuți din lemn sau os, care le proteja ochii de lumina orbitoare reflectată de gheață și de zăpadă.

***Casele lungi erau** construite din stâlpi de lemn acoperiți cu coajă de ulm*

ARTIȘTI

Indienii băștinași din America utilizau diferite materiale, de la pietre semiprețioase, numite turcoaze până la mică, pentru a confecționa diverse obiecte, foarte frumoase.

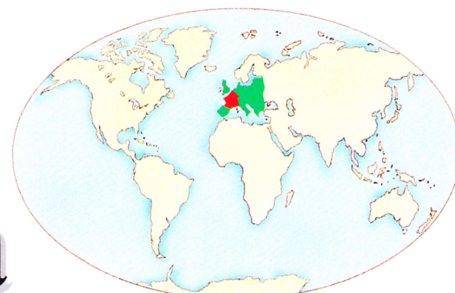
Azi putem purta bijuterii confecționate de urmașii triburilor americane băștinașe

Ulcior de ceramică, făcut de tribul Anaszi, New Mexic, în jurul anului 1100

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
PICTURI ȘI SCULPTURI:
Arta amerindiană

Renaşterea şi Revoluția Franceză

Europa
Franța

Perioada cuprinsă între 1400 și 1800 a cunoscut multe transformări în Europa. Acestea au început cu Renașterea, care a schimbat modul în care mulți oameni vedeau lumea. Au urmat ideile religioase, care au stârnit dispute amare, uneori chiar războaie, între protestanți și romano-catolici. Proasta guvernare și marile diferențe dintre modul de viață al celor bogați și al celor săraci a dus la revoluție – mai întâi în Franța, apoi în alte țări ale Europei.

REVOLUȚIE!

Revoluția Franceză a izbucnit în 1789, ca o formă de protest împotriva proastei guvernări, a taxelor imense, sărăciei și lipsurilor. Răsculații au atacat palatul regal, au instaurat un nou guvern și i-au ucis pe rege și pe regină. Mii de oameni au fost executați – cu ghilotina.

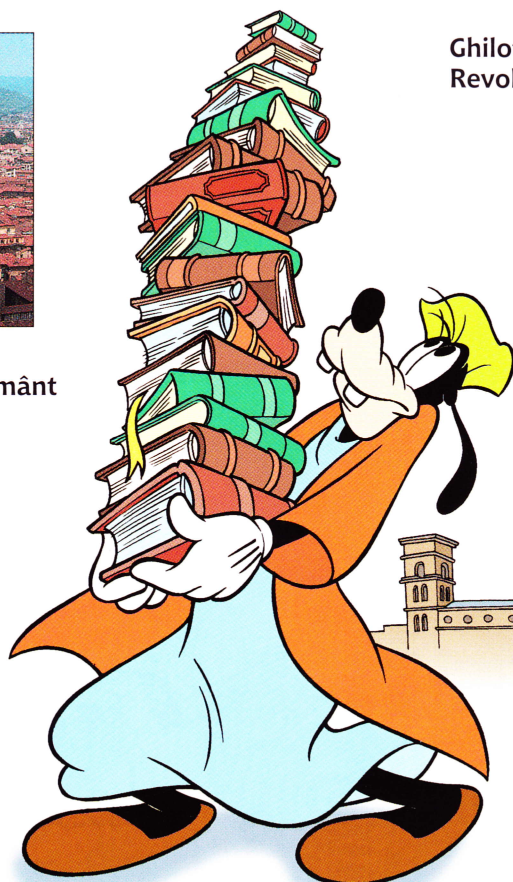

Florența, Italia – centru renascentist de artă și învățământ

RENAȘTEREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

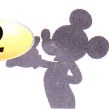
În Europa, perioada anilor 1400-1500 poartă numele de Renaștere. Învățați, oameni de știință și artiști au dezvoltat idei noi care s-au răspândit cu ajutorul cărților.

Ghilotinarea în timpul Revoluției Franceze

Susținătorii *revoluției purtau pe pălării cocarde roșii-alb-albastre*

REFORMA BISERICII

Între anii 1500 şi 1600 au existat dispute între creştinii din Europa. Anumite grupuri, numite protestanţi, au părăsit Biserica Romano-Catolică pentru a înfiinţa noi Biserici. Doreau să citească Biblia şi să spună rugăciunile în limba maternă, mai degrabă decât în latina demodată. Ei au mai pus sub semnul întrebării şi o serie de convingeri romano-catolice.

Cruce catolică, împodobită

Cruce simplă, protestantă

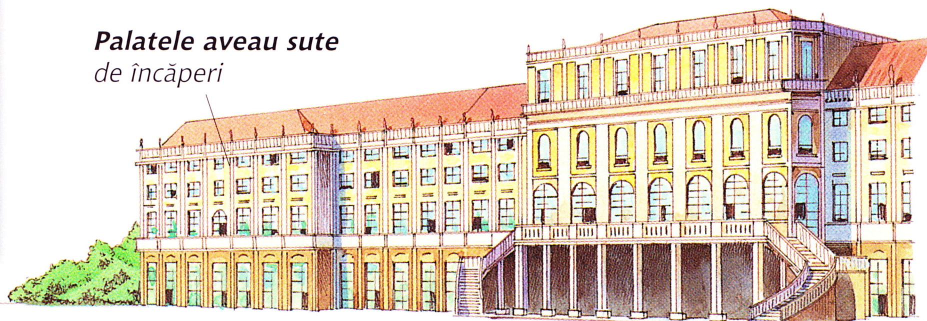

VIAȚA LA CURTE

Regii și reginele din Europa credeau că Dumnezeu le-a dat dreptul să conducă, de aceea refuzau orice implicare a oamenilor de rând în conducerea țării. Guvernanți trăiau izolați în palatele lor mărețe și purtau haine și bijuterii superbe. După revoluțiile și revoltele din multe țări ale Europei, conducătorii au început să facă schimbări care să îmbunătățească viața noroadelor pe care le guvernau.

Împărăteasa Maria Tereza a condus Austria între anii 1740-1780

Palatele aveau sute *de încăperi*

Palatul Schönbrunn, de lângă Viena, Austria, reședința Mariei Tereza

Lamă

Ghilotina ucidea oamenii, *tăindu-le capul cu o lamă ascuțită*

Contrarevoluționarii erau duși *la ghilotină în căruțe, în văzul lumii*

DATE ULUITOARE

★ **Mai mult de 3000 de oameni au fost ghilotinați în numai un an, în timpul Revoluției Franceze. Perioada 1793-1794 a fost numită „Teroarea".**

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
LOCURI CELEBRE: **Palate**
PICTURI ŞI SCULPTURI: **Renaşterea**

Comerțul pe glob

Prima călătorie în jurul lumii a fost făcută de navigatorii portughezi, între anii 1519-1521. Odată ce exploratorii au descoperit că se poate naviga către zone îndepărtate precum Africa, India sau America, negustorii europeni n-au întârziat să-i urmeze.

Europenii erau nerăbdători să cumpere tot felul de lucruri noi din ținuturi îndepărtate, precum porțelan chinezesc și pânză de bumbac indiană. Comerțul a avut ca rezultat și schimbul de idei între popoarele unor țări și culturi diferite.

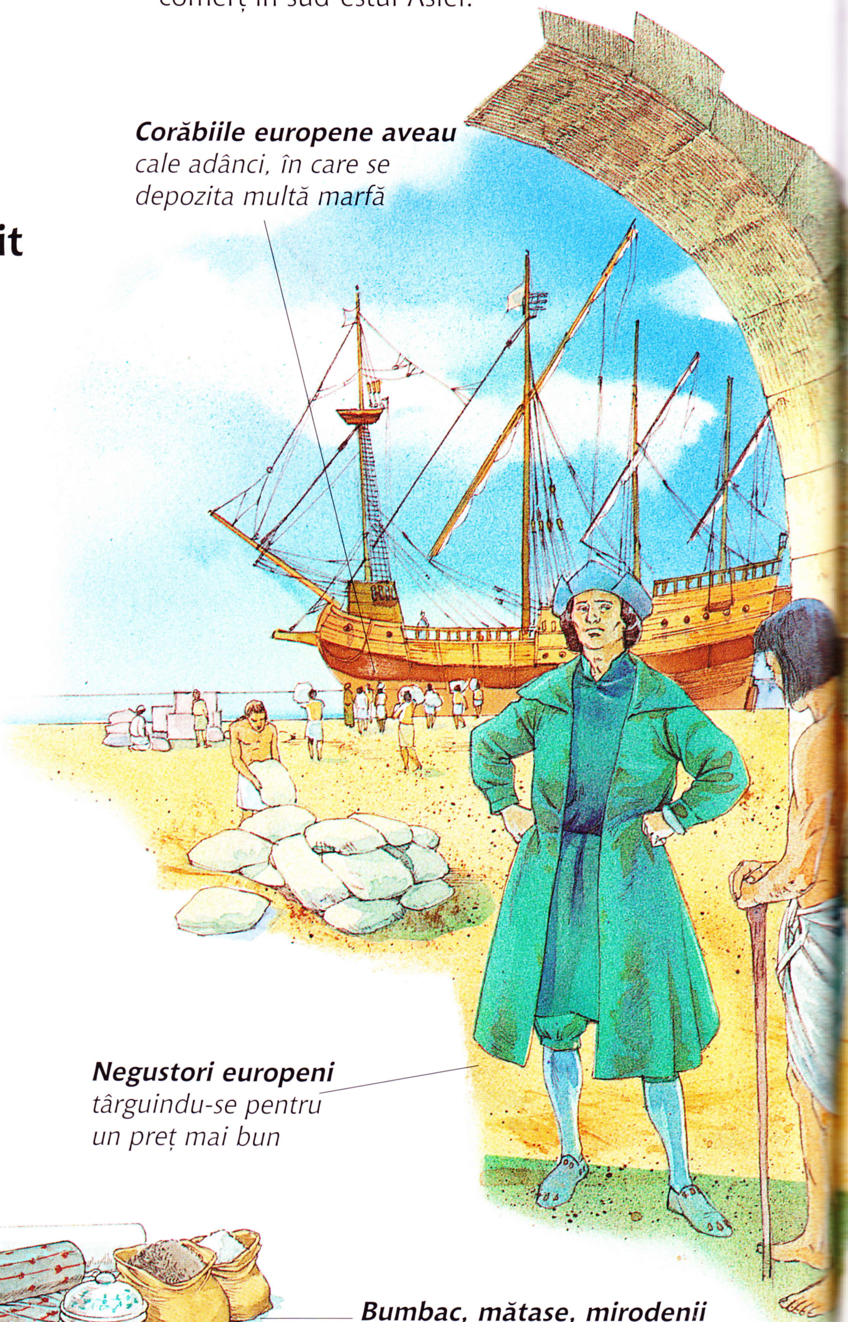

Pânza de batic din Indonezia se mai schimbă încă pe mirodenii aduse din India și din sudul Asiei

COMERȚ ÎN SUD-ESTUL ASIEI

Timp de secole, negustorii din estul Africii, Arabiei, Indiei și Chinei au navigat către porturile aglomerate ale Indoneziei. Cumpărau pânză și mirodenii. De la 1500, navigatorii europeni au început să facă și ei comerț în sud-estul Asiei.

Corăbiile europene aveau *cale adânci, în care se depozita multă marfă*

Negustori europeni *târguindu-se pentru un preț mai bun*

Bumbac, mătase, mirodenii *și ceai din India, sud-estul Asiei și China*

Avocado, cartofi, chili, *roșii, porumb și cacao din America de Nord și de Sud*

Mărfuri la schimb, pe glob

Tribul american Otomi, întâlnind navigatori spanioli

COMERȚUL ÎN LUMEA NOUĂ

Din anul 1492, navigatorii spanioli, dar și alții din Europa, traversau Atlanticul către America de Nord, Centrală și de Sud, pe care o numeau Lumea Nouă. Au găsit aur, argint, alimente noi, cum ar fi porumbul, cartofii și roșiile.

Corăbii și bărci comerciale din toată lumea

Cultivatorii de mirodenii își transportau marfa în marile depozite din port

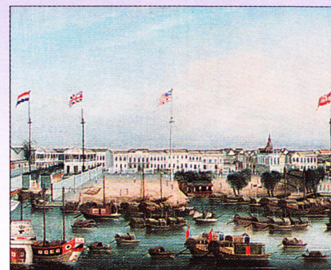
Schimb de mărfuri în portul Atjeh, Indonezia, cca. 1550

NAVIGÂNG PE MARE

Până la mijlocul secolul al XIX-lea, toate corăbiile erau construite din lemn. Aveau pânze țesute sau din rogojini, ca să capteze vântul. Vasele mai mici aveau vâsle sau padele, pe care marinarii le foloseau în apele puțin adânci sau când se oprea vântul. Călătoria pe mare se făcea încet și putea să dureze luni din Asia până în Europa.

IZOLATE

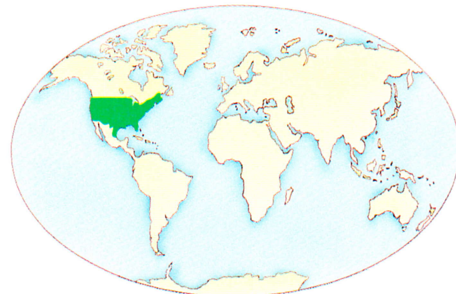
Japonia şi China nu doreau negustori străini în ţările lor. Vizitatorii de pe alte continente aveau acces doar în anumite porturi: Nagasaki, în Japonia şi Guangzhou în China.

Portul comercial Guangzhou, China, anii 1830

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
MIJLOACE DE TRANSPORT: Corăbii cu pânze
CĂLĂTORI ŞI EXPLORATORI: Comerțul cu mirodenii

Formarea Statelor Unite ale Americii

Statele Unite, 1898

Primii coloniști europeni au venit în America de Nord în jurul anului 1540. Au construit biserici, gospodării și sate. În următorii 200 de ani, țările europene și-au afirmat dreptul de a conduce în America, până când s-au revoltat oamenii care trăiau acolo. În tot acest timp, coloniștii și triburile băștinașe au conviețuit uneori pașnic, alteori, s-au războit. De pe la 1800, în America au sosit și mai mulți coloniști și majoritatea băștinașilor au fost alungați de pe pământurile lor.

CĂTRE VEST

Începând cu 1850, au traversat America către vest. Drumul a fost lung și greu, iar viața în așezările din vest nu era ușoară, însă oamenii sperau să găsească pământ pe care să-l cultive.

Călăreți înarmați păzeau *caravana de băștinași neprietenoși și de bandiți*

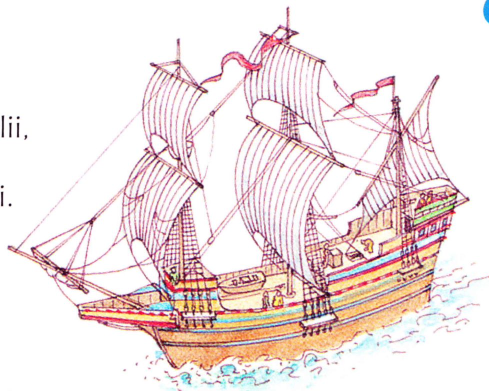
Căruțele erau *trase de cai, măgari sau boi*

Coloniști traversând vestul în caravane de căruțe.

Formarea Statelor Unite ale Americii

Coloniștii de pe *Mayflower*

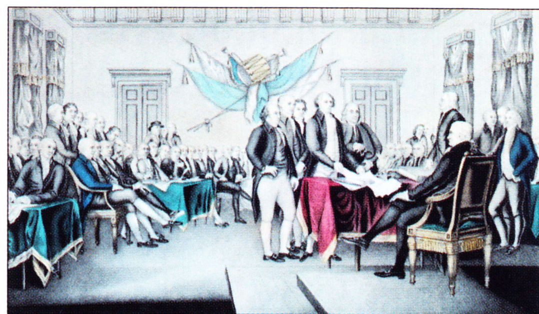
În 1620, un grup mic de familii, pelerini, au părăsit Anglia ca să se așeze în estul Americii. Ei doreau să pună bazele unei noi comunități, condusă de legi bazate pe învățăturile din Biblie. Și-au numit noua așezare Plymouth, după numele portului englez din care au plecat.

***Mayflower*, corabia pelerinilor**

Independența Americii

Britanicii stăpâneau 13 colonii americane. În 1776, coloniile au alcătuit o Declarație de Independență, care le afirma dreptul de a întemeia o nouă națiune, Statele Unite ale Americii. Aceasta a dus la declanșarea unui război care a durat șapte ani. Englezii au fost învinși în 1783.

Liderii coloniști, semnând Declarația de Independentă, la 4 iulie, 1776

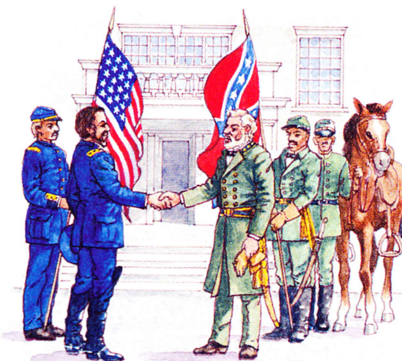
Coviltirele căruțelor *erau făcute din pânză întinsă peste spire de metal*

Bărbații mergeau *pe jos sau călăre pe lângă căruțe; bonavii, femeile și copiii călătoreau, în general, în căruțe*

Roțile din față erau mai *mici decât cele din spate, ca să poată cârmi mai ușor*

Războiul Civil

În statele din Sud ale Americii, plantațiile de bumbac erau lucrate de sclavi negri, din Africa. Statele nordice voiau să interzică sclavia. Nordul și Sudul s-au certat și în privința comerțului și a guvernării. Până la urmă, s-au confruntat în Războiul Civil, care a durat din 1861 până în 1865. A învins Nordul și sclavii au fost eliberați.

Soldați din Nord (Unioniști)

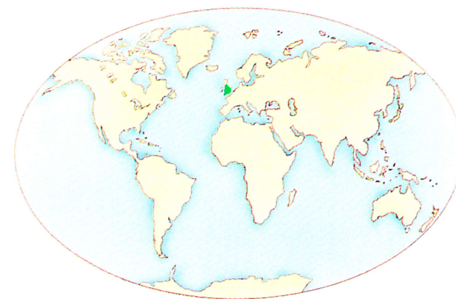
Soldați din Sud (Confederați)

Date uluitoare

★ Între anii 1900 și 1910, aproape 9 milioane de oameni au plecat din Europa și din estul Asiei pentru a se stabili în Statele Unite ale Americii.

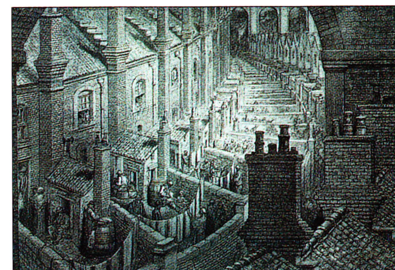
CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
COPIII ÎN LUME: Statele Unite ale Americii
CĂLĂTORI ȘI EXPLORATORI: Statele Unite ale Americii

Revoluția Industrială

Anglia – locul unde s-a născut Revoluția Industrială

În timpul Revoluției Industriale au avut loc multe schimbări ale modului în care lucrau oamenii. Aceste schimbări au început în Anglia, în jurul anilor 1750, când inventatorii au proiectat mașini care torceau și țeseau pânză mai repede și mai ieftin decât micile roți de tors și războaiele de țesut. În 1850, existau fabrici în care mașinării noi produceau deja și alte bunuri. Acest mod nou de a lucra s-a răspândit curând și în alte părți ale Europei și în Statele Unite.

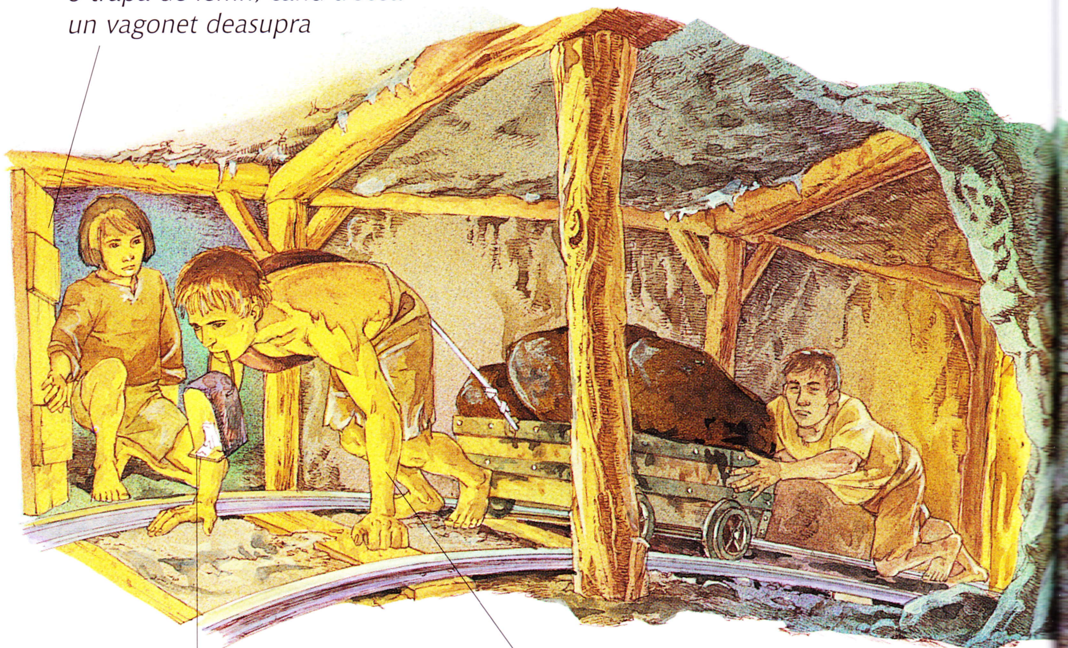
Londra, la sfârșitul lui 1800

NOILE ORAȘE INDUSTRIALE

Fabricile au fost construite în apropierea resurselor de cărbuni și de apă, necesare pentru funcționarea noilor mașini cu aburi. Orașele crescute în jurul fabricilor erau murdare și aglomerate.

DATE ULUITOARE

★ Între 1820 și 1860, în Europa s-au construit peste 7000 km de cale ferată, pe care se transportau bunuri către porturi și magazine.

Copiii deschideau și închideau *o trapă de lemn, când trecea un vagonet deasupra*

Lumina venea *de la falcăra unei simple lumânări*

Minerii împigeau *vagoane grele cu cărbuni, până la suprafață*

MUNCA SUB PĂMÂNT

Revoluția Industrială n-ar fi putut avea loc fără cărbune. Dar acesta era extras adesea cu un preț teribil. Bărbați, femei și copii lucrau ore interminabile, în condiții cumplite. Mulți erau răniți sau uciși în urma prăbușirilor, exploziilor sau incendiilor.

MUNCITORII DIN FABRICĂ

Multe familii sărace și-au părăsit casele de la țară ca să muncească în noile fabrici. Sperau să găsească slujbe stabile, bine plătite. Totuși, munca în fabrică era grea. Erau multe ore de muncă, iar mașinile erau periculos de manevrat. Locuințele muncitorilor erau adesea supraaglomerate, iar bolile se răspândeau ușor.

Multe femei au plecat să muncească în noile țesătorii

REVOLUŢIA AGRICOLĂ

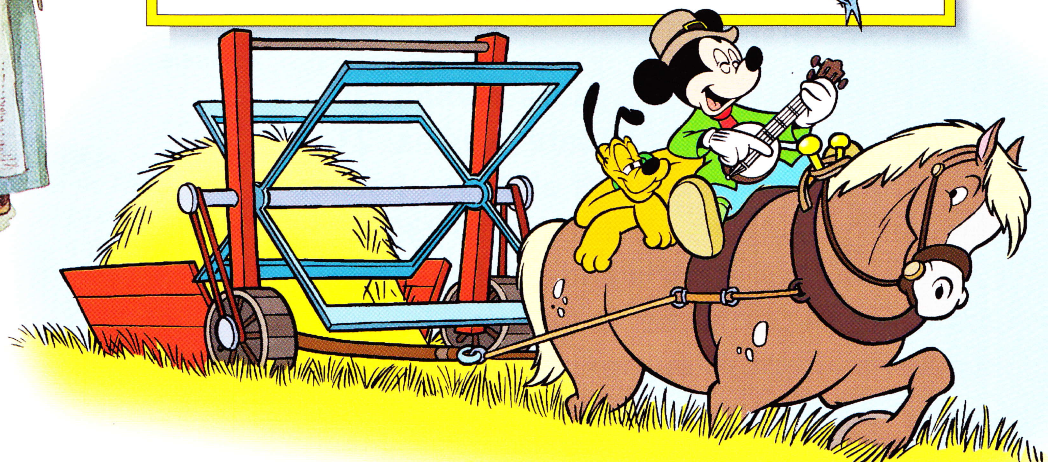
De la începutul secolului al XVIII-lea, proprietarii de pământ din Europa au început să experimenteze noile metode agricole şi de creştere a animalelor. Ulterior, noi maşini agricole, cum ar fi secerătorile, au făcut culesul grânelor mai uşor şi mai eficient.

Oile și vitele se creșteau astfel încât să producă mai multă lână, lapte și carne

Secerătorile, trase de cai, adunau recoltele

Proptele de lemn *susțineau tavanul galeriei*

Minerii săpau cu *târnăcopul după cărbune, pe care îl încărcau în saci*

Interiorul unei mine de cărbuni, în jurul anului 1800

CAUTĂ ŞI DESCOPERĂ
CUM FUNCȚIONEAZĂ:
Maşini agricole, Maşini de producție

Două războaie mondiale

Anii 1900 au cunoscut două războaie îngrozitoare. Acestea se numesc mondiale pentru că au fost implicate multe națiuni.

Primul Război Mondial a avut loc între anii 1914 și 1918. A început pentru că Franța și Anglia doreau să împiedice Germania să preia controlul asupra Europei. Oamenii l-au numit „războiul care a pus capăt tuturor războaielor", din cauza numărului mare de soldați uciși. Cu toate acestea, 21 de ani mai târziu, a început al Doilea Război Mondial. S-a desfășurat între anii 1939 și 1945. A început atunci când Adolf Hitler, conducătorul Germaniei, a ordonat invadarea altor țări europene.

PE FRONTUL DE LUPTĂ

În Europa de vest, în timpul Primului Război Mondial, armatele au săpat rânduri de tranșee adânci de-a lungul liniei frontului – teren pe care soldații inamici s-au întâlnit față-n față. Tranșeele trebuiau să-i apere pe soldați de glonțe, însă curând s-au umplut de noroi și cadavre, mulți soldați murind de diferite boli.

Câmp de luptă în Europa de vest, Primul Război Mondial

Obuze trase *de tunurile inamice*

Avion spion, *zburând deasupra câmpului de luptă*

Doctorii și asistentele *lucrau în spitalele din spatele liniilor frontului*

Tranșeele *inundate se umpleau cu noroi.*

Brancardierii înfruntau gloanțele *ca să-i salveze pe soldații răniți*

Doar bărbaților *asistenți de prim-ajutor li se permitea accesul pe câmpul de luptă*

Adolf Hitler, urmărind o defilare nazistă, 1933

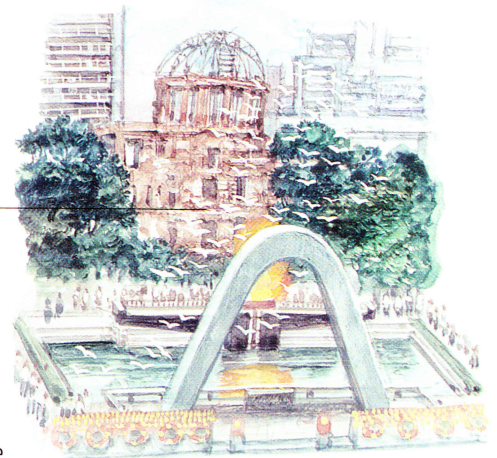
AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Susținătorii lui Hitler se numeau naziști. Naziștii au ucis mulți evrei și alte grupuri etnice din Europa înainte de-a fi învinși, în 1945. Japonia și Italia erau aliate lui Hitler; Anglia Franța, Rusia, Canada, Australia, Noua Zeelandă, Africa de Sud și Statele Unite luptau împotriva lor. China, împreună cu Anglia și Statele Unite, a reușit să împiedice Japonia să cucerească Asia de sud-est.

În semn de pace, *se dă drumul porumbeilor albi*

Crucea Roșie, înființată în 1863, *a câștigat Premiul Nobel pentru Pace, în 1917, pentru ajutorul oferit soldaților răniți*

Mulți soldați au fost *grav afectați de gazele otrăvitoare*

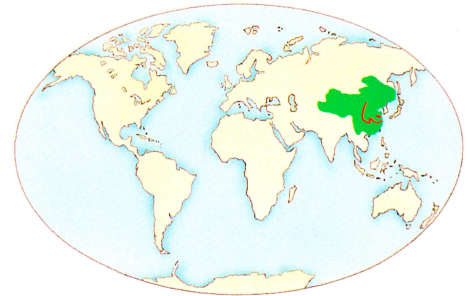
Rugăciunile anuale pentru pace, la Hiroshima

MONUMENT PENTRU PACE

După al Doilea Război Mondial, s-a construit un monument al păcii în orașul japonez Hiroshima. Amintește de cei 150.000 de oameni care au murit sau au fost răniți în urma exploziei primei bombe atomice din lume. A fost lansată la Hiroshima de către aviația militară americană, pe 6 august 1945. În fiecare an, aici se adună oamenii și se roagă pentru pace.

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
ATLAS: **Harta lumii**
MARI PERSONALITĂȚI: **Alfred Nobel**

Revoluțiile comuniste

Comunismul este o manieră de guvernare a unei țări prin care se dă putere cetățeanului de rând. La începutul anilor 1900 au avut loc revoluții comuniste în multe țări, inclusiv în Rusia (în 1917) și în China (1949). Comuniștii s-au descotorosit de regi și proprietari de pământuri, au organizat cooperative în care oamenii împărțeau terenurile și produsele.

Marșul cel Lung

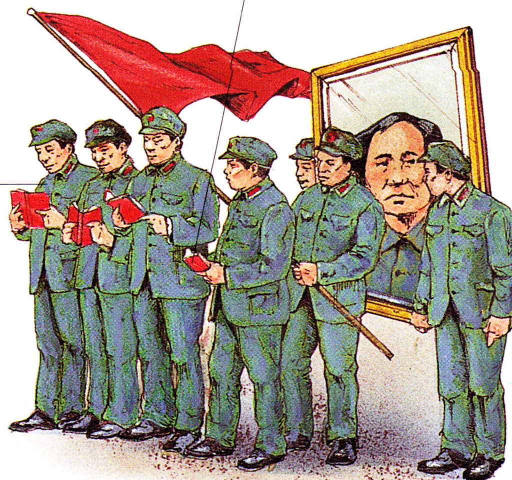
Din 1934 până în 1935, comuniștii chinezi, conduși de Mao Ze Dong, au avut o tentativă curajoasă de evadare din teritoriile înconjurate de inamici. Au mărșăluit circa 9600 km, din sud-estul Chinei spre nord-vest, prin multe locuri sălbatice. În 1949, comuniștii au preluat controlul asupra întregii Chine.

***Peste 100.000 de** comuniști chinezi au pornit în Lungul Marș*

Controlul Minții

Revoluția Culturală a fost parte a Revoluției Comuniste. A fost inițiată de liderul comunist chinez, Mao Ze Dong, în 1966. Dorea să controleze modul în care oamenii trăiesc, muncesc și gândesc. Până în 1976 (când a murit Mao), școlile și facultățile au fost închise, iar profesorii și oamenii de știință au fost trimiși să muncească la câmp.

***Gărzile Roșii,** citind „Gândirea" lui Mao, adunată într-o micuță carte roșie.*

***Revoluția Culturală** a fost răspândită de Gărzile Roșii – tineri cu puternice convingeri comuniste*

Tineri comuniști în timpul Revoluției Culturale

DATE ULUITOARE

★ O parte a marșului s-a desfășurat într-o iarnă grea, iar oamenii aveau prea puțină mâncare. Condițiile au fost atât de aspre, încât doar unul din zece a supraviețuit.

Marșul a durat *mai bine de un an*

Participanții la marș *au străbătut teritorii inamice, riscând să fie atacați*

RĂZBOIUL RECE

Din 1945, URSS și SUA au devenit dușmani. URSS credea în puterea de control a statului și în comunism. SUA credea în afaceri și în libertatea de exprimare. Această separare s-a numit „Războiul Rece" – un război fără lupte. Țările „luptau" costruind arme nucleare și sprijinind conflicte în alte țări cum ar fi Cuba (1961-1962) și Vietnam (1964-1975). Războiul Rece s-a încheiat în 1989.

Comuniști în Marșul cel Lung, 1934-1935

Lenin, liderul revoluționar rus, ținând o cuvântare în Piața Roșie din Moscova, pe 7 noiembrie 1918

REVOLUŢIA RUSĂ

În 1917, comuniştii ruşi, muncitorii şi soldaţii au pornit proteste violente în oraşul Sankt Petersburg. Protestanţii doreau un nou guvern, care să-i trateze corect. În 1918, comuniştii au ucis familia regală rusă, fapt care a declanşat războiul civil. Au câştigat comuniştii, în 1922, iar Rusia a devenit o nouă naţiune comunistă, numită URSS – Uniunea Republicilor Socialiaste Sovietice. Începând din anul 1991, URSS s-a divizat, rezultând astăzi 15 ţări.

Soldați americani în Saigon, Vietnam, 1968

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
COPIII ÎN LUME: China, Rusia

Lumea noastră în schimbare

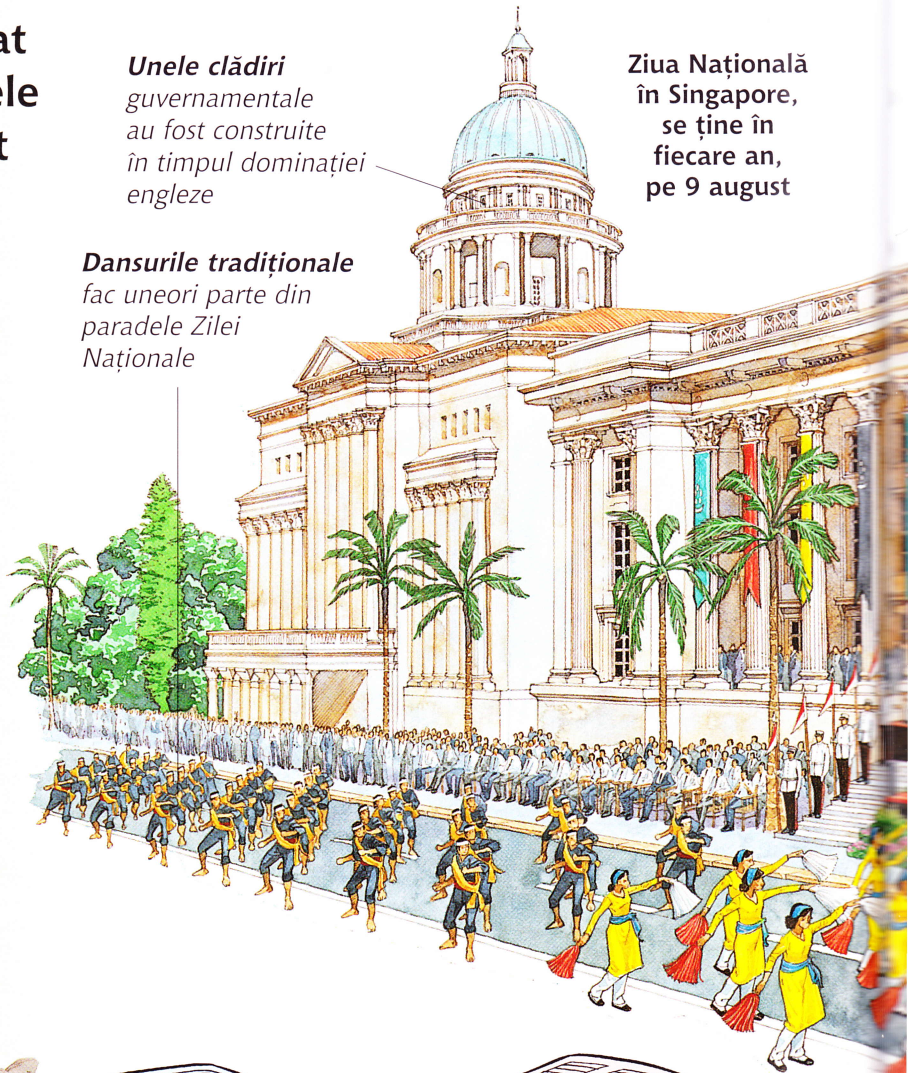
Viața oamenilor s-a schimbat de-a lungul întregii istorii, dar cele mai mari schimbări s-au petrecut în perioada recentă.

Înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, unele țări europene dețineau colonii pe tot globul: în Asia de sud-est, în Africa, în America Centrală și de Sud, în Caraibe și în Pacific. Din 1947, multe dintre aceste colonii și-au câștigat independența și se autoguvernează. În unele țări, independența s-a câștigat doar după lupte sângeroase, iar viața unora dintre noile națiuni a fost foarte grea.

SĂRBĂTORI NAȚIONALE

În Asia de sud-est, Burma (azi Myanmar) și-a câștigat independența față de Anglia în 1948. Singapore și Malaezia, în 1957. Acestea și multe alte națiuni tinere au sărbători naționale (Ziua Națională), care se țin în fiecare an, pentru a marca dobândirea independenței.

Unele clădiri *guvernamentale au fost construite în timpul dominației engleze*

Dansurile tradiționale *fac uneori parte din paradele Zilei Naționale*

Ziua Națională în Singapore, se ține în fiecare an, pe 9 august

Ziarele ne *spun ce se întâmplă în lume*

Cititul ziarului te ține la curent – istoria se scrie în fiecare zi

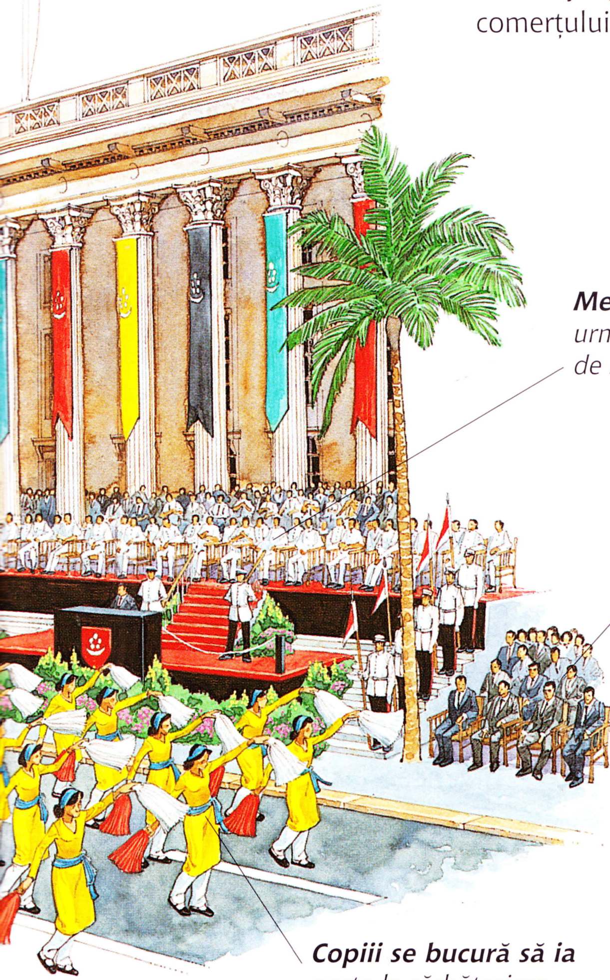

PROBLEME NOI

Multe națiuni tinere se confruntă cu probleme. Trebuie să construiască drumuri noi, fabrici, spitale, școli. Unele au fost nevoite să înfrunte secetă sau inundații. Uneori, liderii rivali intră în conflict declanșând perioade de război civil. Totuși, națiunile tinere au supraviețuit, unele ajungând bogate datorită comerțului.

Copiii noii țări independente, Ghana, privind o hartă cu statele africane, 1957

Steagul singaporez a fost *creat când țara a devenit independentă*

Membrii guvernului *urmăresc paradele de Ziua Națională*

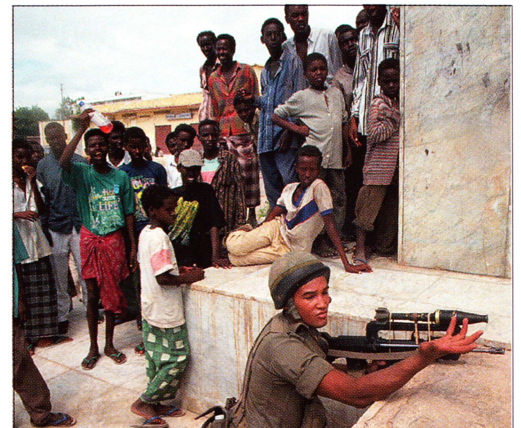
Bătrânii își amintesc *vremurile de dinainte de independență*

Copiii se bucură să ia *parte la sărbătorirea Zilei Naționale*

MENȚINEREA PĂCII

Națiunile Unite (ONU) s-au înființat în 1945, ca să mențină pacea și să încerce să soluționeze problemele fără lupte. Astăzi, majoritatea țărilor independente sunt membre ONU.

Forțele de menținere a păcii, în Somalia, în 1992

DEVENIND INDEPENDENȚI

Din 1947, când India și Pakistanul au ieșit de sub dominația engleză, multe națiuni au devenit independente, cu guverne proprii.

Arborarea steagului indian, de Ziua Națională, 1947

CAUTĂ ȘI DESCOPERĂ
LOCURI CELEBRE: **Națiunile Unite**
MARI PERSONALITĂȚI: **Lideri de națiuni**

Glosar de cuvinte-cheie

Armă nucleară: armă explozivă, extrem de puternică, similară bombei atomice

Astrolab: un instrument utilizat în trecut de marinari și de oamenii de știință pentru a măsura poziția pe cer a Soarelui și a stelelor

Astronom: om de știință care studiază mișcarea obiectelor în spațiul cosmic

Budist: persoană care urmează învățăturile lui Buddha, un conducător religios care a trăit între 563-483 î.Hr.

cca. sau circa: o dată aproximativă, de exemplu: cca. 1000 d.Hr. înseamnă în jurul anului 1000 d.Hr.

Cetățean: persoană născută într-o țară sau acceptat ca membru al acelei țări, care trebuie să respecte legile acelei țări care îl și protejează

Civilizație: O societate cu propriile legi, obiceiuri, credințe și tradiții artistice

Colonie: o așezare sau o țară guvernată de o altă țară

Conservare: protejarea de distrugere sau descompunere, de ex. mumificarea trupurilor

Creștin: persoană care urmează învățăturile lui Iisus Hristos, învățător religios care a trăit aproximativ între 1-33 d.Hr.

Cuceri: a prelua controlul unei zone, prin forță

Excavație: o porțiune de pământ unde se sapă pentru a scoate la iveală obiecte sau clădiri istorice

Fortăreață: clădire solidă, de obicei locuită de soldați, care apăra oamenii sau o anumită zonă de atacuri

Gladiator: roman, care lupta în arenă, adesea până la moarte, contra altui bărbat sau a unui animal sălbatic

Hindus: Persona adeptă a hinduismului, o religie

Imperiu: un grup de țări, state sau popoare conduse de un împărat, o împărăteasă sau de un alt conducător puternic

Independent: o țară independentă este cea care e condusă de propriul ei guvern

Învățat: persoană care-și petrece viața citind și învățând

Mănăstire: loc unde călugării sau călugărițele trăiesc într-o comunitate religioasă

Manuscris: varianta originală a unei cărți sau a unui document, de obicei scris de mână

Minaret: turn aparținând unei

moschei, de unde credincioșii sunt chemați la rugăciune

Musulman: o persoană adeptă a învățăturilor islamice, religie bazată pe învățăturile profetului Mohamed, care a trăit între anii 570-632 d.Hr.

Nobil: persoană care poartă titlul nobiliar, de exemplu duce/conte, sau care face parte dintr-o familie de rang înalt

Nomad: persoană care se mută din loc în loc, odată cu anotimpurile, care nu are o locuință stabilă

Obicei: mod de comportare specifică unui grup de oameni, manifestat pe o durată lungă de timp

Olmeci: popor stabilit pe coasta de est a Mexicului, între anii 1200-1400 î.Hr.

Perioada medievală: cunoscută și ca Epoca Medievală. Istoric, perioada s-a întins între anii 501-1500 d.Hr.

Plantație: un tip de fermă unde se cultivă extensiv un o anumită plantă, de exemplu trestie de zahăr, cafea sau bumbac

Război civil: un război între cetățenii aceleiași țări

Religie: un grup de convingeri care încearcă să găsească explicație tuturor lucrurilor și care, de obicei, acceptă existența unuia sau mai multor zei care controlează totul

Revoluție: schimbare extremă în desfășurarea unui lucru

Sacrificiu: o plantă, un animal sau viața unui om, adusă ca ofrandă zeilor

Strămoș: membrul unei familii sau al unui popor, care a trăit cu multe generații în urmă.

Sultan: suveranul unei curți islamice

Suveran: conducător suprem, un rege, o regină, un împărat sau un sultan

Taxă: bani plătiți către un guvern sau un suveran, care ajută la funcționarea statului

Temniță: închisoare subterană

Teracota: un lut brun-roșcat, din care se fac vase care se pot arde în cuptor

Tolteci: popor din Mexic, care a pus bazele unui imperiu care e existat aproximativ între anii 900-1100 d.Hr.

Tomograf: aparat care generează imagini detaliate ale interiorului corpului, cu ajutorul unei tehnologii computerizate.

Trib: grup de oameni care descind din aceiași strămoși, adesea cu un lider comun.

